

आनन्दघूमा

वेशाल-पूर्णिमाको विशेषाङ्क

प्रकाशकः

आनन्दकुटी विहार गुठी, स्वयम्भू

[सं. द. नं. १/०३१ प्र. जि. अ. का. का.]

बजे ५
अड्डे १, २

ने. सं. १०८६
हे. सं. १८७६

आष्टिक रु. ५/-
स्त्रैलय रु. १/-

‘आनन्द भूमि’ का नियम

- १) ‘आनन्द भूमि’ आनन्दकुटी विहार गुठिको मासिक मुख्य-पत्र हो । ‘आनन्द भूमि’ पूर्णजामा निस्तिकन्ध ।
- २) यसको वार्षिक चन्दा रु० ५/-, अर्थं वार्षिक रु० ३/-, एक प्रतिको रु० १/-, जुन महिनामा पनि घाहक बन्न सकिन्द्य ।
- ३) बुद्ध-धर्म सम्बन्धी लेख मात्र यसमा छापिने छ ।
- ४) कुनै लेखकद्वारा प्रकट भएको विचारको उत्तरदायी सम्पादक मण्डल हुने छैन ।
- ५) प्रबन्ध सम्बन्धी पत्र व्यवहार र चन्दा व्यवस्थापकको नाममा पठाउनु पर्छ । पत्र व्यवहार गदाखिर आपनो ग्राहक संख्या, पूरा नाम ठेगाना राख्नेसित लेखी पठाउनु पर्छ ।
- ६) पत्रिका नलिने भएको खण्डमा वा आपना ठेगाना हेरफेर गर्नु परेमा एक महिना अगाडि नै व्यवस्थापकलाई सूचना दिइनु पर्छ ।
- ७) कुनै पनि रचना प्रकाशित गर्ने वा नगर्ने अधिकार सम्पादक मण्डलमै रहनेछ ।

आनन्द भूमि कार्यालय

आनन्दकुटी, स्वयम्भू, काठमाडौं

विषय सूचि

बुद्ध वचनामृत	१
मानववादको विकासमा बुद्धको देन	२
महाप्रजापति गीतमीको परिचय—३	५
तोक-नीति—३	८
वज्रयानी चिन्तित्साविधि—एक अध्ययन—५	११
प्यंगु आर्य सत्य	१३
इन्द्रिय दमन व चित परिणुद्धि—१	१५
सिद्धार्थ	१७
निना बावहच्चन	१९
विश्व शान्ति	१९
सप्त मैथन	२०
धर्मशाकच्छा—२	२३
बुद्ध धर्म—बोधार्थ	२५
शील व सदाचार	२७
भूत खना ग्याय स्वा	२९
मिथ्या दृष्टि	३१
बौद्ध समाज सुधार या प्रगति ?	३२
शुभ कामना	३२
न्यूसः—लिसः	३३
समाचार	१
Massage from His Majesty Ning Report On The Activities.....	२

आपण दुष्ट भूषण

“चरथ भिक्खवे चारिकं बहुजन हिताय बहुजन सुखाय लोकानुकम्पाय अतथाय हिताय सुखाय देव्रमनुस्सानं । देसेथ भिक्खवे धर्मं आदिकल्याणं मज्भेकल्याणं सात्थं सव्यञ्जनं केवल परिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेथ ।”

(महावग्ग-विनयपिटक)

भिक्षुहरु । बहुजन हितका लागि, बहुजन सुखका लागि, विश्वमाधि दयाका लागि, देव र मनुष्यहरुको हित, सुख र कामको लागि संचार गर । भिक्षुहरु आरम्भ, मध्य र अन्त समयसम्म कल्याण, हुने धर्मको अर्थ र माव सहित उपदेश दिएर सम्पूर्ण परिच्छद्व ब्रह्मचर्य (धर्मको) प्रकाश पार

संपादक मंडल

भिक्षु अश्वघोष, श्री वट्कृष्ण ‘भूषण’, श्री न्हुछेबहादुर वज्राचार्य

वर्ष ४

आनन्दकुटी

बैशाख जेठ २०३३

बुद्ध सम्बत् २५२०

स्वयम्भू

अङ्क १, २

बुद्ध वचनामृत-

मत्ता सुख परिच्चागा – पस्सेचे विपुलं सुखं

चजे मत्ता सुखं धीरो – सम्पस्सं विपुलं सुखं

अर्थ – थोरै सुख त्याग गरेर धेरै सुख पाइने सम्भावना भयो भने बुद्धिमानले धेरै सुखको कारण थोरै सुखलाई त्याग गर्दछ ।

परदुक्खूपदानेन – अत्तनो सुखमिच्छति

वेरसंसर्गसंसद्वो – वेरा सो न परिसुच्चति

अर्थ – दुःख दिएर आफुले सुख भोग्न इच्छा गर्दछ भने त्यस्तो व्यक्ति हुं व्यक्ति जंजालमा फसेर कहिले पान हुेक्काट मुक्त हुन छस्तैन ।

मानववादको विकासमा बुद्धको देन

-विज्ञोद प्रसाद भट्टराई

मानिसमा मानवोचित गुणहरू हुन्छन्—जस्तै आफु आफुमा प्रेमभाव राख्नु, अखहरूको दुःखलाई आफ्नो दुःख र सुखलाई आफ्नो सुख सम्भनु आदि । यसैलाई कार्य सुपमा परिणत र्नु मानववादको काम हो । संसारमा जब यस्ता मानवोचित गुणहरूमा शिथिलता आउन थाल्दछ, अनि चारैतिर घृणा, पिडा, अविश्वास र आफु आफुमा फृट बाहेक केही देखिदैन । हामी यस्ता घटनाहरू संसारमा घटिरहेको पाउँछौं । यस्ता घटनाहरूलाई हटाई मानवोचित गुणहरूलाई पुनर्स्थापना गर्न बराबर महापुरुषहरूको अभ्युदय भएको पाइन्छ ।

राक्षसहरूको अत्याचार र अविश्वासी प्रवृत्तिलाई निर्मल पार्न भगवान् बिष्णुले राम चन्द्र र कृष्णको रूप धारण गरेर यस संसारमा आएको कुरा हामी पुराणमा थाहा पाउँछौं । फिलिस्तिन इलामा विद्यमान अत्याचार हटाउन ईसा मसीहको अभ्युदय भयो । ५०० ईस्वीमा अग्बमा जन्मेका हजरत मुहम्मदले तन्कालीन अरब समाजमा रहेको सामाजिक असमानतालाई हटाएर इस्लाम धर्मको स्थापना गरे ।

इसाको छैठौं शताब्दी अघि जम्बु ढीपमा हिन्दू धर्ममा थुप्रै दोषहरू देखापर्न लागेका थिए । जसले गर्दा यो ज्यादै पतित भैसकेको थियो । धर्मको आडमा अधर्म कम्हहू भैरहेका थिए । धर्ममा यी कुराहरू आएकोले धेरै बठिनाईहरू उत्पन्न भएका थिए । त्यस बेला प्रचलित अनेकौं मतमतान्तरहरू अनुसार कसैको विवारमा ओक्ष प्राप्ति कठोर तपस्याबाट हुन्थ्यो । गर्भीमा सृथंको

रापमा ढूङ्गा माथी बसेर थी जाडोमा बरफमा बसेर तिनीहरू मोक्ष प्राप्त गर्ने प्रयत्न गर्दथे । अनि अखहरूको विचारमा सबै कुरा व्यर्थ थियो । खानु पिउनु र मोज गर्नु नै तिनीहरूको लक्ष हुन्थ्यो । महात्मा बुद्धले ती दुबै अति बादीहरूलाई नामञ्जूर गर्दै बीचको मानवतावादी मार्गलाई बढी महत्व दिए । त्यस बेला प्रचलित अनेकौं मतमतान्तरहरू मध्ये कुन चाहीं मत ठिक हो भन्ने कुरा तै । लगाउन मानिसहरूलाई काठिन भैसकेको थियो । वेद र उपनिषदका अर्थहरू साधारण जनताले बुझ्न सक्त नथे । त्यसकारण धर्म ज्यादै जटिल भएको थियो । ब्राह्मण पुरोहितहरूको जीवन पनि त्यति बेला पवित्र थिएन । मानिसहरू यस्तो धर्मको छोजीमा थिए जुन सजिलो र बुझन सकिने होस । राजकुमार सिद्धार्थ रथमा चडेर कपिलवस्तु नगर घुम्न जाँदा उनले देखेका जीवनका विविध दुःखपूर्ण दृश्यहरू उपरोक्त कुराहरूको प्रमाण मान्न सकिन्द्वा । गौतम बुद्धले यस्ता सोचनीय स्थितिहरू माथि प्रहार गरेर डुब्न लागेको मानव जातिलाई उद्वार गरे । प्रसिद्ध चिन्तक डा० राधाकृष्णन् लेखद्वारा— “ईसा ६२३ पूर्व धार्मिक बेचैनी र आध्यात्मिक उत्ते जनाको लागि ज्यादै प्रसिद्ध छ । चीनमा यस समय लाओ जू (Jaojyu) र कन्फ्यूशियशले युनानमा परमेनीडीज (Permenides) र एम्पिडोक्लस (Empedocles) ले ईरानमा जरथुइत्र र भारत खण्डमा महाकीर तगा महात्मा बुद्धले धार्मिक आन्दोलन चलाए । यस युगमा अनेकौं महत्वपूर्ण गुहहरूले जाफ्ना कार्यहरू गरेर नयाँ

दृष्टिरोग उत्पन्न गये ॥

महात्मा बुद्धले तत्कालीन समाजम्। रहेका विभिन्न अमानवीय पद्धतिहरूको विस्तु आदोलन चलाए ।

महात्मा बुद्ध जाति प्रथामा कति पनि विश्वास गर्दैन्थे किन भने मानिसहरू जाति प्रथालाई जन्मको आधार मान्दथे । यसबाट सामाजिक असमानता उत्पन्न हुन्थयो । महात्मा बुद्ध मनुष्य मात्रको समानतामा विश्वास गर्दैन्थे र उनको बौद्ध संघ सबै जातिका व्यक्तिहरू बराबर रहन्थे । यति मात्रै होइन, शताब्दीयौं देखि विचिएका नारी जातिलाई पनि उनले उन्नतिको समान अवसर प्रदान गरे । उनले नारीहरूको लागि मोक्षको ढोका उचारि दिएर बौद्ध भिक्षुणीहरूका लागि अलग संघको व्यवस्था गरे । यस भन्दा प्रथि हिन्दू धर्ममा नारीहरूलाई पुरुष भन्दा नीच र अविकसित जाति मानिन्थयो । महात्मा बुद्धले नारीहरूलाई पनि पुरुषोचित अधिकार प्रदान गरी भिक्षुणी बन्न सक्ने अनुमति दिएको हुन्थले उनीहरू पुरुष सरह नै अधिकारका समान हकदार भए । यसबाट महात्मा बुद्ध पुरुष र स्त्रीको समानतामा विश्वास गर्ने महान् मानवतावादी नेता थिए भन्ने बुकिन्छ ।

अर्को कुरा महात्माबुद्ध परमात्मामा विश्वास गर्दैन्थे । उनी कर्मकाण्ड, हवन र यज्ञहरूलाई व्यर्थ सम्झन्थे । पशुहरूको बलि बाट देवता प्रसन्न हुन्छन् भन्ने कुरा मान्न पनि उनी तैयार थिएनन् । उनको विचारमा मनुष्य आफ्नो भाग्यको स्वयं विद्याता थियो । मानीसलाई निर्वाण प्राप्त गर्न कुनै प्रार्थना र यज्ञको आवश्यकता छैन । यस सन्दर्भमा उनले आफ्ना शिष्यलाई भनेका थिए—“तिमी दियो वन किनभने यसको अतिरिक्त कुनै अर्को प्रकाश छैन : मोक्ष वा निर्वाण शुद्ध विचार र जीवनद्वारा कर्मलाई अन्त गरेपछी मात्र प्राप्त हुन्छ ।” उनले देवताहरूलाई प्रसन्न पान

मणि-बलीको कडा विरोध गरेर थाँ आन्दोलनमा बुद्ध पूर्ण विजयी भए ।

त्यस्तै महात्मा बुद्धले ती युद्धहरूको घोर निन्दा गरे जस्मा लाखौं व्यक्तिहरू मारिइन्थे । उनले सहिष्णुता र शिक्षा प्रचार गरे ।

महात्मा बुद्ध दार्ढनिक विवादहरूमा जानेर पनि बीचमा पर्दैन थे । उनको विचारमा यो मानव वाद र विकासमा एक अवरोध थियो । महात्मा बुद्ध स्वर्ग र नरकमा पनी विश्वास गर्दैन थे । महात्मा बुद्धले आपनो एक उपदेशमा दियो तिर सकेत गरेर भनेका थिए—“यो पुनर्जन्मको चक्रमा हिडिरहेको छ ।” त्यसपछि उनले दियोलाई निभाइ दिएर भने—ज्वाला निझ्यो । यो अब बल्दैन । मानिसको पनि यही स्थिती हो । जो निर्वाण प्राप्त गर्दैछ उसको दोश्रो जन्म हुँदैन । “मानिसले तृष्णा, वृद्धा, काम, क्रोध र मोहलाई समाप्त गर्नु पनि निर्वाणको दो तर अर्थ हो । त्यस कारण प्रख्यात विद्वान् प्रोफेसर सी० जी० जोशीको विचारमा “महात्मा बुद्धको धर्म सिद्धान्त लामा लामा मोटा रीतिहरू र प्रार्थनाहरूको ससूह शुद्ध विचार, कार्य, वचन र जीवनको मार्ग थियो । महात्मा बुद्ध संसारका पहिला हेतुवादी (Rationalist) व्यक्ति थिए जसले प्रत्येक व्यक्ति स्वयं आफ्नो उद्धारक र स्वामी हो तथा यसकोलागि बाहिरी शक्ति संग प्रार्थना गर्नु पर्ने कुनै आवश्यकता छैन भन्ने ठोस कुराको प्रतिपादन गरे ।” मानवतावादको विकासमा महात्मा बुद्धको यो विचारलाई प्रमुख मान्न सकिन्छ ।

मानवतावादको अस्तित्वलाई सुरक्षा प्रदान गर्न आज भोली एशियाका प्रमुख देशहरूले पञ्चशीललाई अपनाएका छन् । हाँश्रो देख्ने पञ्चशीलको सिद्धान्तलाई अंगालेको छ । तर पञ्चशीलको प्रति पादन सबै भन्दा पहिले

महात्मा बुद्धके वाक्या गृहस्थी अनुशायीहरूका लागी गरेका थिए । जहाँ भिक्षुहरूको उद्देश्य निर्वाण प्राप्ति राखिएको थियो त्यहाँ गृहस्थीहरूको उद्देश्य पनि विस्तारै विस्तारै पूर्ण कार्यहरूद्वारा त्यसको नजिक आउनु राखिएको थियो । यसका लागि महात्मा बुद्धले आफ्ना अनुशायीहरूको लागि पाँच सिद्धान्त बनाए :-

- १) कुनै पनि प्राणीको ज्यान नलेउ (जोषण नगर)
- २) कसैको सम्पति माथि बल पूर्वक अधिकार नगर अर्थात् चोरी नगर ।
- ३) कुनै पनि पराइ स्त्री संग सयोग नगर र पवित्र जीवन बिताउ ।
- ४) कूडो नबोल ।
- ५) रक्सी आदि अमल वस्तुहरूको प्रयोग नगर ।

महात्मा बुद्ध एक अत्यन्त महान व्यक्ति थिए ।

उनका कार्यहरूको समाजमा ठूलो प्रभाव पन्थ्यो । समाजमा ब्राह्मणहरूको अकारण श्रेष्ठताको पनि अन्त्य भयो । शूद्र. नारी तथा दासहरूको अवस्था सधिन लाग्यो किन भने महात्मा बुद्धले राम्रो आचरणमा ठूलो बल दिएका थिए । धर्म पहिले जटिल रीति रिवाजहरू र सिद्धान्तहरूको समूह थियो । महात्मा बुद्धले त्यसलाई नैतिकता र सदाचारका उच्च आदर्शहरूमा आधारित गरिदिए र जटिल कुराहरू जति सबैलाई निकालेर त्यसलाई सादा र व्यावहारिक बनाइदिए । उनले मनुष्यलाई इन्द्रियहरू माथि विजय प्राप्त गर्न सिखाए र सैद्धान्तिक रुग्डाहरूलाई व्यर्थ ठाने । संक्षेपमा उनले मनुष्य मात्र-

लाई जागरसमा प्रेम गर्न सिखाए । डा० राधाकृष्ण फै दृष्टिमा - 'हाम्रो लागि महात्मा बुद्ध भारत खण्डमा धार्मिक परम्पराहरूको अद्विनीय प्रतिनिधि थिए । उनले रापनो पद चिन्हको प्रभाव अत्यन्त मानवादी दृष्टिकोणको स्थापना गरंर छोडे । उनका शिक्षाहरू हाम्रा संस्कृतिको अंग भै सकेका छन् ।'

महात्मा बुद्धको जीवन अति पवित्र र सादा थियो । मानववादको विकासका लागि उनले राज पाठ पनि छाडि दिए र बनमा गयर घोर तपस्या गरे । उनी आफ्ना उपदेश संस्कृतको अपेक्षा जनताको भाषा (त्यस बेला मागधी मगध भाषा (पाली भाषा) प्रचलित थियो) मा दिनथे । पालीमा लेखिएका जातक कथाहरू यसका यथेष्ट दसी छन् । त्यसकारण साधारण जनता त्यसपछि सजिलो संग बुझ्न सक्ये ।

स्वार्थका लागि त सबै बाच्छन् तर बुद्धले परमार्थका लागी आफ्नो जीवन अर्पण गरे । अखलाई वास्तविक रूपमा बाँच्ने अर्थ सिखाए । आफ्नो निम्नि आँसु बहाउन ढाडी विश्वकै लाँगि आँसु बहाउन बुद्ध बनेर उठे मानववादको धर्तीमा करुणावादको सृष्टि गरे ।

कोशी र गण्डकीका अजस्र अश्रुधारा बोकेर करुणाका सागर बुद्ध हिमालयबाट मानववादको सन्देश बोकेर श्रीलङ्का, चीन, इन्डो चाइना, थाइलैण्ड, कोरिया र जापान हुँदै विश्वको मैदानमा उभिए । अशान्त मानव जीवनको उक्स मुकुसलाई बुद्धले शान्तिको मलहम लगाईदिए । मानववादकै सन्दर्भमा राजकुमार सिद्धार्थ गौतम बुद्ध बने ।

महाप्रजापति गौतमीकी परिचय- ३

घर स्थागेत गए

ती दिनहरूमा भगवान् बुद्ध ती पाँचशय (५००) भिक्षुहरूलाई एकदीन कपिलवस्तु नगरमा र अर्कोदिन कालीय नगरमा भिक्षाटन गरी कपिवस्तु मै बस्नुदुन्ध्यो । दुबै नगरहरूपा वहाँहरूको ठूलो स्वागत भयो । यो दृश्य देखेर पाँचशय भिक्षुहरूका पहिलेका स्त्रीहरूले वहाँहरूलाई घर फर्क्ने अनुरोध गरी कसैले दूत पठाए र कसैले पत्र पठाए । आ आफ्ना स्त्रीहरूबाट पाइँका समाचार र पत्र हरू द्वारा वहाँहरूको मन घर फर्क्नेतिर नै उत्किञ्छित हुन थाल्यो । यी कारणलाई बुझी एकदिन, भगवान् वहाँहरू सबैलाई हिमाल पहाडतिर लैजानु भयो । त्यहाँ कुणाल जातकका कुराहरू द्वारा स्त्रीहरूका दुर्गुणहरू सुनाइ, चतुरायं सत्यको धर्मोपदेश पनि गरी वहाँहरूको मनवाट अनभिरत हटाई वहाँहरूसबै भगवान्ले आर्यमार्ग फलमा (सब भन्दा तल्लो सौतापति-फल र सबभन्दा माथिल्लो अनागामी-फललाई 'आर्यमार्ग फल' भन्दछन् ।) प्रतिष्ठित गराउनु भयो । त्यस पछि महावनमा फर्केर पुनः उत्तरोत्तर ध्यानका कुराहरू सुनाउनु भयो र वहाँहरू सबैले अरहत्व साक्षात्कार गर्नु भयो ।

जब वहाँहरूले केरी आ-आफ्ना अधिकांश स्त्रीहरूबाट पत्रहरू तथा समाचारहरू पाउनु भयो तब उनीहरूलाई अब हामीहरू घर फर्क्ने स्थितिमा 'छैनो' भनी खबर पठाउनु भयो । यो खबर सुनी ती पाँच शय शाक्य स्त्रीहरूका मनमा—‘त्यसो भए हामीहरू पनि महाप्रजापति गौतमी महारानी कहाँ गई, वहाँको आज्ञा लिई प्रव्रजित हुनु

-भिक्षु अस्तुतानन्द

पन्यो’ भन्ने विचार गरी उनीहरू सबै वहाँ कहाँ गई सो कुरा विन्ति गरे । यो कुरा सुनी विधवी महाप्रजापति गौतमीको प्रव्रज्या हुने इच्छालाई टेवा मिल्यो र त्यस पछि ती स्त्रीहरूका साथ भगवान् कहाँ गई वहाँले “नारी जातिको निमित्त प्रव्रज्या दिलाई पाऊ” भनी विन्ति गर्नु भयो । तर महाकालिक भगवान् बुद्धले अथि जस्तै “गौतमी ! यस्तो इच्छा नराख” भनी जवाक दिनु भयो । तीन तीन पटक सम्म यस्तै जवाक दिनु भए पछि महाप्रजापति गौतमी अत्यन्त दुःखी तथा दुर्मन भई फर्केर जानु भयो ।

भगवान् इच्छानुसार कपिलवस्तुमा बस्नु भइ त्यस पछि अतुरित चारिका गर्नु हुँदै क्रै संग बैशालीमा पुगी उहीं बस्नु भयो । यो थियो वहाँको पञ्चम वर्षावास ।

भगवान् बुद्ध बैशाली जानु भए पछि अरू कुनै उपाय सोच्न नसक्नु भई, प्रव्रज्या माग्दा पनि भगवान्ले स्त्रीकृति दिनु नभएको कारणले गर्दा नाउलाई बोलाइ केश क्षौर गरी भगवान् बुद्धकै उद्देशण लिई काषाय-वस्त्र धारण गरी, राजदरवारमै प्रव्रज्या भेष धारण गरी, ती पाँचशय शाक्य स्त्रीहरूलाई पनि कषाय-वस्त्र धारण गराई महाप्रजापति गौतमी बैशालीको निमित्त प्रस्थान गर्नु भयो ।

राजदरवारबाट निस्केर जान लाग्नु हुँदा, शाक्य राजाहरूले वहाँको यात्राको लागि सुवर्णमय पाल्की सहित चाहिने व्यवस्था सबै गरिदिए । किन्तु बुद्ध प्रति अटल

अद्वा हृतु भाग्यो तथा त्याम् धारेको जल मूर्मि प्राणी
नराख्नु भएकी असी वर्णिया विधवी महारानी, राजाहरूले
प्रब्रह्म गरिदिएको पाल्कीमा जानु उचित नठानी, जतिसुकै
मुकुमारी भई पैदल हिडने चानी नभए तापनि कपिलवस्तु
बाट वैशाली सम्मको एकाऊन्न (५१) योजन (एक
योजनाओ चारको सुन्दर)। नामो बाटो पैदल नै हिडेर
जानु भयो वहाँको रक्षाको निमित्त राजाहरूले अगाडि
पटाडि अङ्गरक्षकहरू राखिए। भोजन तथा अह
व्यवस्था गर्नको निमित्त अनेकौं राज कर्मचारीहरू पनि
खाटाइ दिए।

जीवनमा कहील्यै पनि हिडनु नभएकी महारानी अति
कठोरता पूर्वक पाँच शय स्त्रीहरूका साथ पैदल हिडेर
वैशालीमा अ.इपुग्नु हुँदा वहाँको खुट्टा सुनिएको थियो,
ठाउँ ठाउँमा फोकाहरू पनि उठेका थिए र आड भरी
धूलै धूलो परेको थियो। जुन कुरा बुद्धकालीन श्राविकामा
उल्लिंत 'गौतमी प्रवृज्या' शीषकको मूल सूत्रले समुलेख
गरेको छ।

प्रब्रज्यात्व लाभ

वैशालीमा पुगेर महावन भित्रको कूटगार विहारमा
जानु भई, भगवान् बस्ने कोठाको दैलो बाहिरै गहभरी
आँसु पारी सुँकक सुँक रुँदै महाप्रजापति गौतमी उभि-
रहनु भयो। त्यसबेला मनमा अनेक तर्क-वितर्कनाहरू
भझरहेका थिए।

त्यस बेला भगवान् को कोठाबाट बहिर निस्कनु
भएका आनन्द स्थविरले अकस्मात त्यस्तो भेषलिई
तथा सुन्नेको खुट्टालिई, गहभरि आँसुपारी, आडभरी
धूलै धूलोपारी, सुँकक सुँककरो रुँदै उभिरहनु भएकी
ठूलीआमा महा प्रजापतिको अनुहार देखेर वहाँलाई
सारै आश्रय लाय्यो र वहाँको मनना दुख पनि लाय्यो।

अनि वहाँले गौतमी सँग वत्यन्त महापुण्यति पूर्वक
सोधनु भएको प्रश्नको जवाफ दिनु हुँदै महा प्रजापति
गौतमीले यस्तो भन्नु भयो।

"भन्ते ! सबै पुत्रहरू सँग वियोग भई यस्तो
उमेरमा पुरोकी, त्यसमाथि पनि विधवी हुनपरेको म
अभागिनीले कसको मुख हेरेर बसूँ । के आश्वासन
लिई राजप्रासादमा बसूँ । मेरो निमित्त सर्वोत्तम शोभा
भने पनि आश्वासन भने पनि भगवान् के शासनमा
प्रव्रजित भएर बस्नु बाहेक अरु के हुन सल्लार !!
यस्ते विचार गरेर नै मैले भगवान् सँग नारी जातिको
निमित्त प्रब्रज्या मागेको थिएँ । तर वहाँले तीन तीन
पटक सम्म पनि अनुमति दिन चाहनु भाग्न । यस्तो
परिस्थितिमा आफैले प्रब्रज्या भेष धारणगर्ने बाहेक
अरु के गर्नु र !"

यो कुरा सुन्ने वित्तिकै, मात्री-स्नेहको कारण
भावुकतामा आउनु भएका आनन्द स्थविरले 'त्यस्तो
भए, भगवान् बुद्ध सँग स्त्री जातिको निमित्त प्रब्रज्याको
अनुमति मानुञ्जेलसम्म तपाइ केहीछिन यही नै बस्तु
होस्" भनी उत्तिखेरै भगवान् कहाँ गई आनन्द
स्थविरले नारी जातिको निमित्त प्रब्रज्या पाउने
प्रार्थना गर्नु भयो ।

आनन्द स्थाविरको सहानु भूतिपूर्ण वाक्य सुन्ने
वित्तिकै गौतमीको हृदय शोकानि शान्त भयो, हृदय
हल्नुँगो भयो, मन पूर्णशाको लहर फैलियो तथा पूर्ण
आश्वस्त भई हृषित चित्त लिई उत्तरको प्रतीक्षामा
उही नै पर्खेर बस्नु भयो ।

यस पछिका अरु कुराहरूको लागि बुद्ध कालीन
श्राविका-चरीत पढनु होस् । अनि अष्ट-गुरु धर्म
हरूका मूल शिद्धान्त-नियमहरूलाई स्वीकार गरी महा

प्रजापति गौतमी बुद्ध धर्ममा सबै प्रथम भिक्षुणी
हुन् भयो ।

भिक्षुणीहरूका बीच परस्पर बन्दना गराउन पाए वैग हुने
यियो ” भन्ने अभिलाषा व्यक्त गर्नु भए बाट पनि नारी
जाति अल्पप्राज्ञी हुन्दैन भन्ने कुराको स्वभाव छल्काउँछ ।

भिक्षुणी बनाउनमा ढिलाई

गौतमी प्रवज्या शीर्षको मूल सूत्र पढदा कुनै
पाठको मनमा यस्तो लाग्न सक्छिकि —

“ भगवान्नले नारी जातिको निमित्त अगाडिनै किन
प्रवज्या दिनु नभएको हो ला ? यसमा किन ढिलाई गर्नु
भएको हो ला ? ”

यस सम्बन्धमा अर्थ कथाहरूले यस्तो उल्लेख गरेका
छन् —

‘ नारी जाति स्वभावतः अल्पप्राज्ञी हुन्दैन । अतः
एक चोटि अनुमतिदिदा राघ्री धर्मलाई गौरव राख्ने
छैनन् । बार बार यावना गरे पछि अनुमति दिदा प्रवज्या-
त्वको बढी कट्र दुनेछ र भविष्यको निमित्त आदर्श पनि
रहन जानेछ भन्ने आदि कारणहरूलाई ध्यानमा राख्नु
भई महा कारुणिक बुद्धले एक चोटि अनु मति दिनु नभए-
को हो । कष्ट पूर्वक प्रवज्यात्वपाए पछि हामीहरूले बडो
कष्ट पूर्वक पाएका प्रवज्यान्वलाई प्राण समान जीवन भर
राघ्री पालन गर्नु पछं ” भन्ने जस्ता भावना तथा
गौरव भिक्षुणीहरूमा हुनेछ र उनीहरूले प्रवज्याको नियम-
लाई अत्यन्त गौरव राख्न सक्नु भन्ने आदि कारणहरूलाई
पनि ध्यानमा राख्नु भई वहाँले अनुकम्पा पूर्वक नै एकेचोटी
अनुमति दिनु नभएको हो । ”

उपरोक्ताकारले कठोरता पूर्वक अष्ट-गुरु धर्मको
नियमलाई जीवन भर कुनै त्रुटी नहुने गरी पालन गर्ने
करार गरी भिक्षुणी हुनु भएकी महा प्रजापति गौतमीले
केही समय नवित्रेमा सो कुरालाई विस्तु भएको कुरा
एक दिन, वहाँ से आनन्द स्थविर कहाँ गई— ‘ भिक्षु र

भोक्ष प्राप्तिको निमित्त स्त्री-पुरुषत्वको कुनै भेद-भाव
अथवा लिङ्ग मर्यादाको आवश्यकता न रहेता पनि अनुष्ठ
सम्बन्धमा यसको मर्यादा त रहिनै रहने छ । तत्कालीन
समाजमा नारी जातिलाई भिक्षुणीत्वमा प्रवेश राख्नु उनीहरूको
आरक्षाको निमित्त व्यवस्था मिलाउन पर्दा
महाकारूणिक युद्ध-भगवान् मायि कत्रो सामाजिक जवाफ
देही आइ पन्यो होला भन्ने कुराको अनुमान निस्पक्ष ढंगले
विचार गर्ने कुनै पनि बुद्धिजीवीले गर्न सक्ने छन् ।

स्त्रीत्वको स्वभावलाई जति गहिराइ पनमा वहाँनै
बुझन सक्नुदृन्छ उति गहिराइपनमा पुगेर भरु कसैले बुझन
सक्ला भनि भन्न गहारै छ । स्त्री जातिको कमजोर
स्वभावलाई तथा त्यसताकाका नारी समाजलाई, राजपरि-
वारका स्त्रीहरूलाई, उनीहरूको सुरक्षालाई तथा भिक्षु र
भिक्षुणी दुवै समाजको हितलाई समेत ध्यानमा राख्नु भई
वहाँले दयापूर्वक, परिस्थिति अनुसार समय समयमा नियम
र उपनियमहरू बनाई नारीजातिको ठूलो कल्याण गर्नु
भयो । उनीहरू प्रति युक्ति युक्त ढंगले सहानुभूति दर्गाउनु
भयो । मोक्षको निमित्त स्त्री पुरुष दुवैको मार्ग खोलिदिनु
भयो र समाजको उत्पीडनता बाट मुक्त हुने पनि उचारि
दिनु भयो । यदि वहाँको मनमा नारी जाति प्रति पक्षयात
अथवा अरू कुनै प्रकारको कुभावना रहेको भए वहाँले
जबसम्म भिक्षु भिक्षुणी तथा उपासक उपासिकाहरू व्यक्त
तथा समर्थ हुने छैनन् तबसम्म म परिनिवाणि हुने छैन भन्ने
जस्ता कुरा हरू मारलाई भन्नु नै हुने थिएन ।

लोक-नीति-३

—अन्तु. भिष्म अनिरुद्ध

४६. श्री सिस्तीसिष्ठलोभेन्, बहु गण्डति ते सिष्ठ
भगोव मूर्धिन पत्सं, कथेतुंपि न उस्सहे ॥३५॥

भावार्थः— जुन शिष्यले शिल्पविद्याको लोभ गरी
धेरै सिवन चाइन्छ, त्यसले त्यो शिल्पविद्या, लाटाले
स्वप्न देखेको जस्तै (अकलिआई) भन्न पनि सक्तैन ॥३५॥

३८. न भिजेतुं कुम्भकारो, सोभेतुं कुम्भघट्टति ।
न खिपेतुं अपायेमु, सिस्सानं बुद्धिकारणा ॥३६॥

भावार्थः— कुमलेले गाग्रो बनाएको फोर्नको जागि
होइन, शोभा बढाउनको लागि नै हो, (त्यस्तै) त्रुहरे
शिष्यलाई कुटीकुटी नन शिल्पविद्या पढाएको नरकमा
खसाल्नको लागि होइन, विद्वान्-बुद्धिमान् बनाउनको
लागि नै हो ॥३६॥

३९. तगरञ्च पलासेन, यो नरो उपनयहर्ति ।

पत्तापि सुरभि वायन्ति एवं धीरुपसेवना ॥३७॥

भावार्थः— जुन मानिसले सुगन्धित तगर फूललाई केही
सुगन्ध नभएको पलासको पातमा हाली लैजान्छ, त्यसको
त्यो फूल मात्र सुगन्धित हुने होइन, पलासको पात पनि
सुगन्धित भएर आउँछ, त्यसरी नै ज्ञानी-विद्वानहरूको
सत्संगत पनि सक्ती-बुझी लिनुपर्दछ ॥३७॥

इति पण्डितो काण्ड— पण्डित काण्डको समाप्ति

२ सुजन कराडो (सुजन काण्ड)

४०. सविभरेव समासेय, सविभि कुब्बेथ सन्धवं ।

सतं सद्गम्म मञ्जाय, सेय्यो होति न पापियो । १॥

भावार्थः— ज्ञानी-सत्पुरुषहरूसंग नै सत्संगत गरून,
सत्पुरुषहरूसंग मात्र भित्रता राख्नून्, सत्पुरुषहरूको सद्गम्म-

लाई राम्ररी जानेपद्धि अलौ हुन्छ अर्थात् कहिले पनि
अनर्थ हुनेलैन ॥१॥

४१. चज दुज्जन संसगम, भज साधु समागमं ।

कुरु पुञ्चमहोराति, सर निच्चमनिच्चतं ॥२॥

भावार्थः— बाल-मूर्ख-असत्पुरुषहरूको संगत छोड,
ज्ञानी महात्माहरूको सत्संग गर्न खोज, दिनरात पुण्य गर,
सधै यो सासारको अनित्यतालाई स्मरण गर ॥२॥

४२. यथा उदुम्बर पवका, बहि रत्तकमेव च ।

अन्तो किमिहि सम्पन्ना, एवं दुज्जनहदया ॥३॥

भावार्थः— पाकेको डुम्भी फल बाहिर रातो भएकोले
हेर्दा राम्रो लाल्छ, त्यसको भित्र कीराले भरिएको हुन्छ
त्यस्तै किसिमले दुर्जन-असत्पुरुषहरूको हृदय पनि
जान्तुपर्दछ ॥३॥

४३. यथापि पनसा पवका, बहि कण्टकमेव च ।

अन्तो अमतसम्पन्ना एवं सुजन हदया ॥४॥

भावार्थः— पाकेका कटहर बाहिर काँडै-काँडा मात्र
देखिन्छन्, तीनका भित्र अमृतममान रस भएका फल भए
जस्तै, ज्ञानी-सत्पुरुषहरूको हृदय हुन्छ ॥४॥

४४ सुक्खोपि चन्दनतरु न जहाति गन्धं ।

नागो गतो रणमुखे न जहाति लीलं ॥

यन्तो गतो मधुरसं न जहाति उच्छु ।

दुक्खोपि पण्डितजनो, न जहाति ध्रम्मं ॥

भावार्थः— श्रीखण्ड-चन्दनका रुख सुकेर गए तापनि
आपनो सुगन्धलाई छोड्दैन, असल उत्तम जातको हातीले
संग्राम-भूमिमा गएको बखत आपनो नभाग्ने वीर गतिलाई

छोड़दैन, कुबुलाई पनि यन्त्रमा हाली दबाएर जति कष्ट
दुःख दिए तापनि आफ्नो मीठो स्वादलाई छोड़दैन,
(त्यस्ते, ज्ञानी-विद्वान् मानिसले पनि जति दुःख भए
तापनि आफ्नो धर्म छोड़दैन ॥५॥

४५. सीहो नाम जिघच्छापि, पण्णादीनि न खादति ।

सीहो नाम किसी चापि, नागमंसं न खादति ॥६॥

भावार्थः— सिंहले भोक लागे तापनि धाँसपात आदि
खाँदैन, दुब्लो भए तापनि हात्तीको मासु खानेछैन ॥६॥

४६. कुलजातो कुलपुत्तो, कुलवंसो सुरक्षितो ।

अतना दुखपृष्ठोपि, हीनहम्मं न कारये ॥७॥

भावार्थः— ठूलो रामो कुलमा जन्मेको कुलपुत्रले
आफ्नो कुल-वंशलाई रास्त्ररी रक्षा गर्नुपर्छ र आफूले दुःख
कष्ट सहनुपरे, तूपनि नीच-दुष्टलो काम कहिल्यै गर्नु
हुँदैन ॥७॥

४७. चन्दनं सीतलं लोके, ततो चन्दनं च सीतलं ।

चन्द-चन्दन-सीतम्हा, साधुवाक्यं सुभासितं ॥८॥

भावार्थः— यो संसारमा श्रीखण्ड शीतल छ, त्यो
भन्दा चन्द्रमाको प्रकाश सीतल हुन्छ, श्रीखण्ड र चन्द्रमाको
शीतलपनाभन्दा पनि ज्ञानी सत्पुरुषहरूको मीठो बोलीवचन,
कुराकानी अत्यन्त शीतल हुन्छ ॥८॥

४८. उदेय्य भानु पञ्चमे, मेरु राजा नमेययि ।

सीतलं यदि निरयग्मि, पब्बतग्मे च उप्पलं ॥

विकसे न विपरीत, साधुवाचा कुदाचन ॥९॥

भावार्थः— सूर्य देवता पश्चिम दिशाबाट उदाए
तापनि, सुमेरु पर्वतराज युके तापनि, नरकको आगो शीतल
भएर गए तापनि र पहाड-पर्वतको टुप्पामा कमलको फूल
फुले तापनि, सत्पुरुष-ज्ञानी-विद्वानहरूको कुरामा कहिल्यै
फरक पन्ने नै छैन ॥९॥

४९. सुखा स्वरूपस्स छायाव, ततो जाति-माता-पितु ।

ततो आचरियरञ्जो, ततो बुद्धस्स नेकधा ॥१०॥

भावार्थः— रूखको छाँया, त्योभन्दा पनि आफ्नो
गुरु-आचार्य र राजाको छाँया, फेरि त्योभन्दा पनि धेरै
बढ़ता भगवान् बुद्धको धर्मोपदेशरूपी छाँया धेरै नै सुख-
दायक हुन्छ ॥१०॥

५०. भमरा पुण्पमिच्छन्ति, गुणपिच्छन्ति सज्जना ।

मक्षिका पूतिमिच्छन्ति, दोसमिच्छन्ति दुज्जना ॥११॥

भावार्थः— भमराहरूले (सुगन्ध भएको) फूलको
चाहना गर्नुन् जस्तै ज्ञानीनस्तपुरुषहरूले (अर्काको) गुण
मात्र चाहन्छन्, छिगाहरूले कुहेको वस्तुमात्र चाह गर्नुन्,
जस्तै मूखे असत्पुरुषहरूले पनि (अर्काको) निन्दा-चर्चा
दोषमात्र चाहन्छन् ॥११॥

५१. माताहीनस्स दुभासा, पिताहीनस्स दुक्किया ।

उभो माता पिता हीना, दुभासा च दुक्किया ॥१२॥

भावार्थः— (जसको) आमा नीच हुन्छे, (त्यसको)
बोलीवचन रामो हुँदैन, (जसको) बाबु नीच हुन्छ,
(जसको) आमा बाबु दुवैजना नीच हुन्छर, (त्यसको)
बोलीवचन र चालचलन दुवै नै रामो हुँदैन ॥१२॥

५२. मातासेद्गुस्स सुभासा, पितासेद्गुस्स सुकिया ।

उभो माता पिता सेद्गु, सुनासा च सुकिया ॥१३॥

भावार्थः— 'श्रेष्ठ' उत्तम आमा भएको मानिसको
बोलीवचन रामो हुन्छ, श्रेष्ठ बाबु भएको मानिसको चाल-
चलन रामो हुन्छ, आमा र बाबु दुवैजना श्रेष्ठ भएको
मानिसको बोलीवचन र चालचलन दुवैवटा पनि रामो
हुन्छ ॥१३॥

५३. सङ्गामे सूरमिच्छन्ति, मन्तीसु अकुतूहलं ।

पियच्च अन्नपानम्हि, अत्थकिञ्चेसु प्रणिडतं ॥१४॥

भावार्थः— युद्ध-भूमिमा शूरवीर मानिस जान्छ,
गल्लाह गर्ने ठाउंमा गरेको कुरा अर्कालाई न भन्ने खालको
साथी चाहिन्छ, खानपिन गर्ने समयमा आफूलाई प्रिय
भएको मानिस चाहिन्छ, अर्थ दुर्जन कठिन भएको समयमा
ज्ञानी-विद्वान् मानिस चाहिन्छ ॥१४॥

५४. मा च वेगेन किच्चनि, कारेसि कारपेसि वा ।

महसा कारितं क्रमं, मन्दो पच्छानु तप्पति ॥१५॥

भावार्थः— कुनै काम पनि कृद्य हडबडाइकन नगर्नू,
अर्कालाई पनि गर्न नलगाउनू, हतार-हतारबाट गरेको
कामले गर्दी, स्वल्पबुद्धि भएको मानिसले पछि पछुताइ-
रहनुपर्छ ॥१५॥

५५. मुनखो सुनखं दिस्वा, दन्तं दस्सेति हिसितुं ।

दुज्जनो सुजनं दिस्वा, रोमयं हिसमिच्छति ॥१६॥

भावार्थः— एउटा कुकुरले अर्को कुकुरलाई देख्दा
रिसाएर टोकनको लागि दाँत देखाउन थालेकै, मानिसले
सत्पुरुष-ज्ञानी मानिस देख्दा रिस गरी त्यसलाई दुःख-कष्ट
दिन खोज्छ ॥१६॥

५६. कोधं विहित्वा न कदाचि सोचे,

मव्यप्पहानं इसयो वण्णयन्ति ।

सब्बेसं फरसं वाचं खमेय ।

, एतं खन्ति उत्तममाहु सन्तो ॥१७॥

भावार्थः— कोध (रीस) लाई याग गर्न सकेपछि
कहिल्यै पनि शोक गर्नुपर्ने छैन, लोभ अर्थाति कंजुसी भाव-
लाई त्याग गर्नेलाई ऋषिमुनिहरूले प्रशंसा गर्दछन्, सबैका
कडा बचन असध्य फोहरी गालिलाई क्षमा र सहन गर्ने
यस्तो क्षमालाई नै तथागत आदि ज्ञानी-सत्पुरुषहरूले श्रेष्ठ-
असल क्षमा भनेका छन् ॥१७॥

५७. दुक्खो निवासे सम्बाधे, ठाने असुचि संझ्नते ।

ततो अरिम्हि अपिये, ततो पि अक्षतञ्ज्ञना ॥१८॥

भावार्थः— दिसा-पिसाक्षमात्र भएको सानो ठाउंमा
बसीरहनु दुःख हो, फेरि त्योभन्दा पनि आफूले उपकार-
गरेको याद नराउने अहूतज्ञ मानिससंग बस्तु अत्मन्त
दुःख-कष्टको कुरा हो ॥१८॥

५८. ओवदेव्यानुसासेय्य, असञ्चा च निवास्ये ।

सतं हि सो पियो होति, असतं होति अपियो ॥१९॥

भावार्थः— निश्चय नै उपदेश दिनुपर्नेलाई उपदेश-
अवाद-अनुशासन गर्नु पर्दछ, नराओ अकर्तव्यबाट बचाउनु
पर्दछ, यो यस्तो गर्ने मानिस सज्जन-सत्पुरुषलाई प्रिय र
दुष्ट-असत्पुरुषहरूलाई अप्रिय लाभदछ ॥१९॥

५९. उमत्तमत्तनिवातेन, सूरं भेदेन निजजये ।

नीचं अप्यकदानेन, वायमेन समं जये ॥२०॥

भावार्थः— आफूभन्दा श्रेष्ठ-उत्तम मानिसलाई आफू
निहतमानी भई (तल बसी), आफूभन्दा शूर-वीरलाई
भेदनीतिले, आफूभन्दा हीन-नीच मानिसलाई केही चीज-
वस्तु दिएर र आफूसमानको मानिसलाई आफूले मिहेनत-
उद्योग देखाई जित्नु पर्दछ ॥२०॥

६०. न विसं विसमिच्चाह, धनं संघस्स उच्चते ।

विसं एकं व हनति, सब्बं संघस्स सन्तक ॥२१॥

भावार्थः— (यो संसारमा) जसलाई विष भनिन्छ,
त्यो असल विष होइन, असली भयानक विष संघको
धनलाई भनिन्छ, (किनभने) खाएर मनै विषले गर्दा
एकजना मात्र मर्छ, संघको धनले गर्दी सबै जना मर्ने र
दुःख-कष्ट पाउन सक्छन् ॥२१॥

६१. जवेन भद्रं जानन्ति, बलिवद्वंच वाहना ।

दुहने धेनु जानन्ति, भासमानेन पण्डितं ॥२२॥

भावार्थः— वेगले दगुर्नाले गर्दा राओ जातको घोडा-
लाई, बोक्छ धेरै तान्न सक्ने हुनाले गोखलाई, दूध दुहिनाले

गर्दा गाइलाई २ कुरा गरेको हेरी-सुनीकन विद्वान् पण्डित
मानिसलाई चिन्तुपठे ॥२२॥

६२. धनमप्पम्पि साधूनं, कूपे वारी व निस्सयो ।

बहुं वा पि असाधूनं, त च वारी व अण्वे ॥२३॥

भावार्थः— सज्जन-सत्पुरुषहरूको धन-सम्पति अलिकति
भए तापनि कूवाको पानी जस्तो सैंलौआई उपयोगी हुन्छ,
दुर्जन-असत्पुरुषहरूको धन-सम्पति धेरै भए तापनि समुद्रको
पानी जस्तो कसैलौआई पनि उपयोगी हुने छैन ॥२३॥

६३. आपं पिवन्तिनो नज्जा, रुक्खा खादन्तिनो फल ।

वस्सन्ति वचनिनो मेघा, परत्थाय सतं धनं ॥२४॥

भावार्थः— खोलहरूले पानी आफै पिउँदैनन, रुखहरूले
आफ्नो फल आफै खाँदैनन, बादलले मन परेको कुनैकुनै
ठाउँमा मात्र वर्षा गर्दैन, (कै) सत्पुरुषहरूको धन-सम्पत्ति
पनि (आफ्नो भलाइको निमित्त मात्र नभई) अकार्को
प्रयोजनको लागि पनि हुन्छ ॥२४॥

६४. अपत्थेय्यं न पथेय्य, अचिन्तेय्य न चिन्तये ।

धर्ममेव सुचिन्तेय्य, कालं सोचं न अच्चये ॥२५॥

भावार्थः— प्राथैना गर्नै (तर) अयोग्य वस्तुलम्हि
प्रार्थना नगर्नु, मनमा चिन्तना गर्नु अयोग्य कारणको
चिन्तना नगर्नु, धर्मसम्बन्धी कुरा मात्र राम्ररी चिन्तना
गर्नु (औ) अमूल्य समयलाई व्यर्थमा नगुमाउनु ॥२४॥

६५. अचिन्तितम्पि भवति, चिन्तितम्पि विनस्सति ।

न हि चिन्तामया भोगा, इत्थिया पुरिस्त वा ॥२५॥

भावार्थः— कहिले चित्तले चिन्तना नगरेको काम पनि
हुन सक्छ सधै चिन्तना गरेको काम पनि विनाश
हुन सक्छ, -स्त्रीको भए तापनि, पुरुषको भए तापनि,
यश-ऐश्वर्य-भव-भोग-सम्पत्तिहरू चिन्तना गरेर साध्य छैन
(आफूले चिन्तना गरेको जस्तो आफ्नो वशमा
कर्तैनन् ॥२६॥

६६. असन्तस्स पियो होति, सन्तं न कुरुते पियं ।

असं धम्मं रोचेति, तं पराभवतो मुखं ॥२७॥

भावार्थः— जसले असत्पुरुष-दुर्जनहरूलाई प्रिय बना-
एर सत्पुरुष-ज्ञानीहरूलाई अप्रिय बनाउँछ, तथा असत्पु-
रुषको धर्म (शास्त्र) लाई चाहना राख्छ, त्यसको लागि
त्यो विनाशको मुख्य कारण हुन्छ ॥२७॥

वज्रयानी चिकित्साविधि-एक अध्ययन -५

-डा० हुम्राज वज्राचार्य

मुनि चिकित्सा र दैत्य चिकित्सा विधि मिश्रण भएर
हिजो आजको प्रचलन वर्तमान चिकित्सा विधिको उत्थान
भएको देखिन्छ ।

तान्त्रिक चिकित्साका विभिन्न तन्त्रहरूमा उल्लेखीत
यी तमाम विधिहरूको अध्ययन गर्दा खेरि मनुष्यको

प्राचीनतम् धर्म वास्तवमा तान्त्रिक मतको नै थियो भन्ने
सिद्ध हुन आउँछ । प्राग् ऐतिहासिक कालमा तथा प्राचीन
सम्यतामा शक्तिको उपासना विविध रूपमा प्रचलित
थियो । सिन्धु सम्यतामा वेद युग पूर्व मातृ शक्तिको र
सम्भवतः कुमारी शक्तिको पूजन विदित थियो जुन प्रथा

जाज पनि नेपालमा पुरानो रीति रीवाजको रूपमा मात्र नभई सरकारी तबरले पनि मान्दै आइरहेको छ । यी पनि तान्त्रिक चिकित्सा विधिमा उल्लेखित चलन हो । यस प्रकारको तान्त्रिक रहश्यवादमा रसायण विद्याको साधन पनि समावेस भई एक प्रवीण उपचार ग्रन्थको निर्माण गर्न जम्बूदीपमा बादविवाद हुन थालेको वास्तवमा सातौं शदी भन्दा पहिलै हो । यसरी जन समाजमा तान्त्रिक रहश्यको बाद विवाद हुनु भन्दा अधि तीन सय वर्ष तन्त्रको परम्परा गुण्ठनै थियो । यस पछि यसको पाल युगमा प्रचूर मात्रामा बढ्यो । गुह्य समाजको तान्त्रिक परम्पराका उद्भव कदाचित तेसो शदीमा भयो । छैठौ शदी सम्म यो गुण्ठ तबरले प्रचार भयो । सातौं शदीदेखि गुह्य समाज अत्यन्त प्रसिद्ध भयो । यसमा धरैने आचार्य-हरू एवं सिद्धहरूले अनेक गहन दर्शन एवं व्याख्या सहित टिप्पणी गर्न लागे ।

वज्रयान तन्त्रहरूमा 'प्रज्ञःपाय्' नै परमतत्त्व मानिएको छ । अभेद्य एवं विशुद्ध भएको कारणले प्रज्ञालाई 'बज्ज' हिरा) तथा उपाय या करुणालाई 'पद्म' भन्दछन् । मिथून कल्पनामा बज्ज पुरुष तत्त्व-पद्म स्त्रीतत्त्व मानिएको छ । अनि स्वाभाविक काय, धर्मकाय, सम्भोगकाय एवं निर्माण कायको स्थानमा काय-वाक-चित्त वज्रको कल्पना गरिएको छ तथा बुद्ध भगवानलाई काय-वाक चित्त वज्रधर अथवा काय-वाक-चित्त वज्राधिपति भन्दछन् । केवल वज्रधर अथवा वज्रसत्त्वको पनि प्रयोग गरेको मिल्छ । यही वज्रधरवाट पञ्च 'ध्यानी बुद्ध' पनि सूत हुन्छन् जुन पञ्चस्कन्धको अधिष्ठाता हुन् । यी 'ध्यानी बुद्ध'

सधैं ध्यानी तथा सधैं बुद्धनै हुन, बुद्धनै अझरहन्दैन् । बैरोचन, रत्न सम्भव, अमिताभ, अमोघसिद्धि, अक्षयोभ तथागत यी पञ्च ध्यानी बुद्धको सम्बन्ध क्रमशः उपयुक्त मुद्राहरूवाट रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार, विज्ञान स्कन्धको रूपमा हुन्छ । प्रत्येक ध्यानी बुद्ध आफ्नो 'शक्ति' वाट सहचरित छन् तथा ती मिथुनसाथ बोधिसत्त्व पनि सम्बद्ध छन् । यही क्रमबद्ध स्थापनाबाट तथागत मण्डल निष्पन्न हुन्छ तथा यसैको विवरणबाट गुह्य समाजको प्रारम्भ हुन्छ ।

तन्त्रमा 'मण्डल' अथवा चक्रलाई एक प्रकारको मानचित्र भनिन्छ जसमा देवता उनको शक्ति तथा वर्ण आदि क्रमिक एवं विशिष्ट आकारमा विन्यास द्वारा तत्त्व समष्टिको निरूपण हुन्छ । मण्डल एवं उसको अंगको उत्पत्तिको मूलमा मन्त्र शक्ति हुन्छ जसको सहारा तथागतले विद्यापुरुष एवं विद्या स्त्री निश्चरित गरिएको छ । यहा दूल लक्ष्मा वज्रयानी तान्त्रिक चिकित्सा प्रणालीको क्रमानुसार विवेचना गरिएका छन् ।

यस रचनाको लेखक पनि पाश्चात्य चिकित्सा विज्ञानको चिकित्सक भएर पनि जातले वज्राचार्य नएको हुँदा स्वजाती चिकित्सा प्रणाली पनि अध्ययन गर्ने प्रणाले जद लिएकोले अध्ययन अवधिमा अनेक मण्डल एवं पूजा साधन तथा मन्त्र सम्बन्धी गोप्य राख्नुपर्ने परम्पराले गर्दा ती बिषयहरूलाई यस लेखमा व्यक्त नगरी खालि संभिप्तमा व्यक्त-युक्त वर्णन मात्र समावेस गरेको छु । अनि तान्त्रिक चिकित्साको सारलाई बुझन सजिलो पार्न अध्याय अध्यायमा विभाजन एवं प्रत्येक अध्यायलाई पनि उप-विभाजन गरेर चाहिने विषय वस्तु मात्र समावेस गरेको छ ।

प्यंगू आर्य सत्य

- भिक्षु छुम्मारकाशयप

बुद्ध धर्म में गु कथं धाय् माल धासा मोक्ष मार्गं खः ।
उक्ति बुद्ध-धर्म के वल दर्शन मखु, न त पुजा विधि हे जक खः । छुं विशेष दर्शनया परमार्थं वा यथातन्वं सीका कायगु इच्छा थुकी दइ । लोकया यथा स्वभावं श्वीका कायगु बुद्ध-धर्मं खः । लिसें बुद्ध-धर्मं दर्शनुकूलं प्रतिपत्तियात नं क्यना तह । उक्ति बुद्ध-धर्मं दर्शनं जक मखु, अपितु व प्रतिपत्तिया वैज्ञानिक विश्लेषणं नं खः ।

भि मर्भि यथार्थरूपं सीका कया उत्तमगु जीवनं हनेगु हे धर्मं शब्दया परिभाषा खःसा बुद्ध-धर्मं नं धर्मं खः । केवल अन्धविश्वास, कट्टरपनताया रूपं पूजाविधि क्रम धयागु हे धर्मं खःसा बुद्ध-धर्मं धर्मं हे मखु ।

बुद्ध-धर्मं सन्य दर्शनं दु, तथा सुप्रतिपत्ति दु । अले थुकी दर्शनुकूलं प्रतिपत्ति पुरे याना अवबोधं जुइगु मोक्षं नं दु । अजज मोक्ष परलोकया लागी मखु, व थुगु लोके हे प्राप्त याना कायफु । व्वया निर्ति वरु प्यंगू आर्यसत्यं सम्यक् रूपं बोधं जुइमा: ।

छन्हु भावान बुद्धं न्हेदं जक दुम्ह सोपाकं श्रामणेर याके विचक्षणं बुद्धि (पक्कागु बुद्धि) दुगु खना, थःगु सर्वज्ञता ज्ञानं व श्रामणेर यागु ज्ञानं तुलनात्मकं परीक्षणं याना किगू गम्भीरं प्रश्न न्यमा बिज्यात । श्रामणेरं सफलतापूर्वकं न्हासः यात लिसः बिल । बुद्धं तःसकं सन्तोषं जुया व प्रश्न यात हे कुमारं प्रश्न धका नामकरणं याना बिज्यात । थुपि हे किगू प्रश्न मध्ये थन प्यंगू प्रश्नोत्तरं या विश्लेषणं (न्हास लिसः या व्याख्या) याय् त्यना ।

‘चत्तारि नामकि ?’ “चत्तारि अरिय सच्चानि ।” अर्थात् प्यंगू नां छु ? प्यंगू आर्य सत्य । थव आर्य सत्य गौतम बुद्धं थनि २५६४ न्यीन्यासः व ख्वीप्यद न्हो वाराणसी वर्तमान सारनाथे पञ्चवर्गीयं भिक्षुपिन्तं न्हापां उपदेश विया विज्यागु खः । उक्ति चतुआर्यं सत्यं बौद्धं पिनि हृदयं वस्तु (नुगचु) खः ।

पालि भाषं अरिय शब्दं धया तःथे संस्कृतं “आर्यं” धाई । आर्यया अर्थं उत्तमार्थं श्रेष्ठार्थं जुइ । मेंगु चौड मान्य शब्दं धाय् माल धा:सा निःक्लेशीपिन्त हे आर्य धाइ । गथे कि पृथक जन (साधारण) स्वभावं तापाकं च्वना विज्यापि बुद्ध, प्रत्येक बुद्ध, श्रावक बुद्ध, अर्हत पिन्त अविशेष रूपं आर्यं धाइ ।

सत्यं शब्दया अर्थं अनेक दुसां नं थन यथाभूतार्थं जुइ । अपरिवर्तनीय, धात्थेंगु सत्यं अरिय सच्च अर्थात् आर्यं सत्यं अरिय सच्च अर्थात् आर्यं सत्यं खः । उत्तमपि आर्यं श्रावकंपि सत्यं खः । बुद्धं गवेषणं (मात्तुमाला) याना लुइका विज्यागु सत्यं हे आर्यं सत्यं खः । आर्यं सत्यं प्यंगु दु -

१. दुःखं सत्यं,
२. समुदयं सत्यं,
३. निरोधं सत्यं,
४. मार्गं सत्यं,

उपमाकथं दुःखं सत्यं रोग थे, समुदयं सत्यं रोगया निदान थे, निरोधं सत्यं रोग शान्तं ज् थे, मार्गं सत्यं

रैगया वास; अे खः ।

दुश्ख निगः आखःया सभास (मिलन) जुया च्वंगु शब्द खः । ‘दुःखयागु निन्दा याय् बहु’ । “ख” धयागुया साधारण अर्थं फुस्लुगु, दुष्करणु विपत्तिकरणु वा शोक वेदना आदि खः । अथे जूसां जीवित व लोक सम्बन्धी निरूपण यायगु प्रथम आर्य दुःख शब्द शूक्ष्मतर दार्शनिः अर्थं युक्तगु खः । तसर्थं च्वे च्वया तयागु साधारण अर्थं छेते तया अपरिपूर्णता, अनित्यता, तुच्छता व असारता आदि गम्भीर अर्थं अन्तर्गत जू ।

बुद्धं जीवन दुःखमय धया बिज्यासां सुखमय जुइ मखु धका न धया विमज्याः । गृहस्थीपिन्त व प्रव्रा-तपिन्त भौतिक व आध्यात्मिक सुख दु धयागु वसपोलं स्वीकार याना बिज्यागु दु । गृहस्थ सुख प्रव्रजित सुख, काम सुख, नैष्कर्म्य सुख अर्थात वैराग्य सुख, कायिक सुख, मानसिक सुख आदिया विषये अङ्गुत्तर निकायस बाँलाक प्रकाश याना तगु दु । तर थुपि धात्येंगु सुख व स्थिरणु सुख मखुगु जुया थव फुकं विमुक्ति सुखया न्होने दुःखमय है खः ।

लोक दुःखमय जूसां लोक व जीवन प्रति धृणा दृष्टि स्वेगु बुद्ध-धर्म मखु न बुद्धिमत्ता है खः । न्ह्याबले न सन्तोष व प्रीति जागु जीवन हनेगु लोक दुःखमय धका सीका थुइका उकि मुक्त जुइत उत्साह यायगु है मानव जीवनया परम कर्तव्य खः । अले जक सदाकालीन सुख प्राप्त याना काय् फइ ।

‘कतमेसं दुख अरिय सच्च’ दुःख आर्य सत्य धयागु छु? जन्म जुडगु दुःख, बुरा जुइगु दुःख, मरण दुःख, शोक दुःख, मयोपि नाप ह्वने मालीगु दुःख, योपि नाप बाया च्वने मालीगु दुःख, थम्हं धया थं इच्छा पुरे मजुडगु दुःख, कायिक दुःख, मानसिक दुःख, प्राचिरे धायमाल

धासा पञ्चस्कन्धे हे दुःखया खानि खः । निगूणु आर्यं सत्यं समुदय सत्यं खः । “पोनो भविका” अर्थात हानं हान जन्म जुइगु हेतु नन्दिराग सहगतगु उगु उगु मवे प्यपुना च्वनीगु गुगु तृष्णा खः । दुःख रूपि तृष्णा फल प्राप्तया लागी समुदय रूपी तृष्णा हेतु जुइ । विना हेतु दुःख जुइ मखु ।

तृष्णा स्वता प्रकारया दु— काम तृष्णा, भव तृष्णा, विभव तृष्णा । काम तृष्णा धयागु रूप, शब्द, गन्ध, रस, स्पर्श आदि पञ्चकाम विषये भुले जुइगु । भव तृष्णा धयागु ब्रह्मलोकया आशा कया दान धर्म यायगु, हानं हानं जन्म कायगु इच्छा अर्थात शाश्वत दृष्टि । विभव तृष्णा धयागु मसीतले मोज मज्जा यायगु व पुनरूत्पत्ति माने मयायगु अर्थात उच्छेद दृष्टि । बुद्धं धर्म अनुसार फुक दुःखया कारण तृष्णा धयागु स्पष्ट जः । तृष्णा दत्तले मुख शान्ति गन दइ? संसारे तृष्णा हे जुजु, तृष्णां हे संसार राज्य चले याना च्वन । तृष्णाय हे लोक दबे जुया च्वन । थव तृष्णा खालि धन व बले जक मखु अपितु दृष्टि, वाद विवाद, विश्वास आदि आशा नं तृष्णा हे खः । थुकियात बुद्ध वचनं धर्मं तृष्णा धाइ ।

बुद्धय गु धापू कवं थःगु छे व्यक्तिगत कलह, ल्वापु निसें देश विदेश व राष्ट्रया दथुड महायुद्ध जुया च्वंगु दु । व व्याक्तं राष्ट्रिय तृष्णाया कारणं हे खः । थुकि सी दु कि आर्थिक, सामाजिक प्रश्न फुकं तृष्णा मूल खः । फुक अकुशलया हेतु तृष्णा खः ।

स्वंगूणु आर्यं सत्यं खः निरोध सत्य । तृष्णां मुक्त जुइगु अर्थात तृष्णां स्वतंत्र जुइगु । मेगु शब्दं धाय् माल धायमा स्वंगु तृष्णा बाँलाक पूर्णकथं मदेका ओयगु हे निरोध सत्य खः । निरोध धयागु ‘नि’ उपसर्ग ‘रोध’ शब्दं दुगु वाक्य खः । ‘नि’ या अर्थं मदुगु । ‘रोध’ या अर्थं जेल खः । दुःख रूपी जेल मदुगु रिंग सत्य खः ।

अब संसार जेल समान खः । कामः भव, रूप भव,
अरूप भव रूपी पःखालं चाहिका तःगु जुया संसार जेल
समान धया तःगु खः ।

मेगु कथं धाय् माल धासा निर्वाण हे नं निरोध सत्य
खः । 'नि' उपसर्ग "वाण" शब्दं बने जुया चंगु 'वाण'
तृष्णायात धाइ । 'नि' धगु मुक्त जूगु । तृष्णा मुक्त जुडगु
हे निर्वाण खः । राग क्षय, द्वेष क्षय व मोह क्षय हे निर्वाण
खः ।

प्यगु आर्य सत्य मार्ग सत्य खः । मार्ग सत्य ध्यागु
आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग खः—

१. सम्यक दृष्टि, २. सम्यक संकल्प, ३. सम्यक
वचन, ४. सम्यक कर्मन्ति, ५. सम्यक आजीव, ६. सम्यक
व्यायाम, ७. सम्यक स्मृति, ८. सम्यक समाधि ।

इव हे आर्य अष्टाङ्ग मार्गया अनुकरण इव जीवन
सुख शान्ति पूर्णगु जुइ, अले दुष्ट धर्मया अनितम लक्ष्य
निर्वाण प्राप्त याय् फइ ।

इन्द्रिय दमन व चित्त पारिशुद्धि - १

-स्निक्षु पञ्चासेखर, श्रीलंकन

बुद्ध धर्मया मूल लक्ष हे इन्द्रिय दमन व चित्त पारि-
शुद्धि खः । इव लेख च्वे तेनागु नं थुगु हे बारे संक्षिप्तं
ध्वीका बीगु अभिलाषां खः ।

न्हापां इन्द्रिय दमनया बारे विचार यायनु । इन्द्रिय
दमन धयागु शब्दया अर्थ अथें प्रकट जू, ध्वीका काय् अपु
जू । इन्द्रिय दमन यायगु धयागुया अर्थ संयम वा अनु-
शासन प्रिय ज्वीगु खः । चित्त पारिशुद्धि धयागु मन शुद्ध
यायगु व नुग यचुकेगु खः । प्रकृति अथवा जन्मं शुद्धगु
चित्त अशुद्ध ज्वीगु वा बुलुया वनीगुया कारण वहे चित्त
नापं पासा याना मितः वैम्ह अकुशल चैतसिकं याना खः ।
चित्त प्रसन्न ज्वीगु कुण्ठ चैतसिक चित्त नापं मितः वैगुलि
खः । चित्त बुलुसे च्वंका बीगु उगु अकुशल चैतसिक यात
वलेश नं धाइ अथवा बुलुसे च्वंकीगु नं धाइ । लोभ आदि
फुकक वलेश मदे धुंकुपि अरहन्त (निर्दोषी) पि वलेश मदुपि

खः । लोभादि वलेश यात आस्व, आगा व तृष्णाया
नाम नं व्यवहार याना तगु दु । युपि फुकक आस्व यात
हां निसें लिना वा छोय धुंकुपिन्त, वलेश प्रहीन याना
चित्त परिशुद्धि ज्वी धुंकुपि अरहत्त पिन्त, "क्षीणास्व"
धाइ । फुकक विषय नाप प्यपुना चवनीगु आस्व भद्रका
छोय धुंकुगुलि अये धागु खः ।

इव फुकं अध्ययन याना स्वे बले इन्द्रिय दमन व चित्त
परिशुद्धि निगू ला व लुसि ये सम्बन्ध दुगु खने दु ।

इन्द्रिय

इन्द्रिय छुकीयात धाइ थवनि छक ध्वीका काय् गु
बाँलाइ, भि ज्वी । चकबु, (= मिखा) सोत (=
न्हायपं), घाण (= न्हाय), जिह्वा (= मे), काय (=
म्ह (शरीर) मन (= नुगः) युपि खुगुयात इन्द्रिय धाइ ।
"चकबु-चकबु इन्द्रिय" धका थुकथं छगु डगु पर्ति इन्द्रिय

शब्द जोरे यायमा । चक्षु आदि इन्द्रिय आध्यात्मिक (नृत्वा) या नामं महसीका तःगु दु । इन्द्रिय शब्दया अथे मुखिया वा अधिपति (मालिक) खः । चक्षु आदि इन्द्रिय स्वेगु ज्याया मुख्यम्ह मालिक खः । एसां वया नां इन्द्रिय हे जुया च्वनी । थव खँ यात मेखतं धाय् माल धासा रूप स्वेगुली मिखा व रूपारम्मण, आलोक तथा मनसिकार (अनुभव) थव प्यतां चूलायमा: । थव प्यताय मिखा मदेक मगा । उकि स्वेगु ज्याय मिखा मुख्यम्ह जूगुलि, मालिक जूगुलि उकीयात चक्षु इन्द्रिय धका धया तल ।

सोत (श्रीत) इन्द्रिय अर्थात् न्हायपं न्यनेगु ज्याय मुख्यम्ह ज्वी । न्हाय आदि मेगु फुक्क इन्द्रिय व वयागु ज्याय् थुक्थं प्रभृत्व दु धका सीका काय् माः ।

चक्षु-मिखा आदि इन्द्रिय द्वार अथवा ल्वखा धका न्हापां हे न्ह्यथना ते धुन । छुं आरम्मण रूप चित्ते दुहाँ वनत मिखा आदि इन्द्रिय ल्वखा थें जूगुलि इमित द्वार धयातगु खः । मिखा मदुगु जूसा रूप खनेवं गुगु चक्ख विज्ञान (बाँला मला धाइगु) चित्त उत्पन्न ज्वी मङ्गु । उकि च्वे धयातये इन्द्रिय नां तयेगु योग्य धयागु खँ स्पष्ट जू । गुबले गुबले रूपारम्मण यचुक, गुबले गुबले बुलुक खने दैगु रूपे, आलोके वा अनुभव ज्वीगुली छुं पाइ मखु । मिखाया दर्शन शक्ति कम जूगुलि वा मिखाया तेज वांमलागुलि अथे बुलुसे च्वने फु । थुकीं सी दु छुं रूप स्वेगुली मिखा हे प्रधान व मुख्य धका बाँलाक सी दु ।

आरम्मण

आरम्मण खुगू दु । रूप, शब्द, गन्ध, रस, स्पर्श व धर्म (स्वभाव) थुपि खुगू खः । बाहिर आयतन व आलम्बन, गौचर रूप आदि नामं न इमित परिचय बियातगु दु । वःमलाम्ह मनू न तुतां या भरोसा कया च्वनी थें चित्तं

न चैतसिक वः काइगु । च्वे न्ह्यबनागु इप शब्दे आदि खः । उकि उकीयात आलम्बन (आधार, सहारा, तिबः) धका धाइ । दुब्बल पुरिसेन दण्डादि विय चित्त चैतसिके हि आलम्बियतीति आलम्बन' धयातये खः ।

मिखां खनेदैगु, मिखां खनीगु वर्णयात रूपारम्मण धाइ । न्हायपनं तायदैगु शब्द हे शब्दालम्बण खः । न्हाययात न्हायोसा जुया च्वंगु दुर्गन्ध वा सुगन्ध हे गन्ध खः । न्हायया सहयोगं दया वैगु विज्ञानं गन्ध सीका काइ । उकि धाण इन्द्रिय वा धाण विज्ञानं थ्वीका काइगु रूप धर्म हे गन्धालम्बण खः । म्यें पाखे अनुभव ज्वीगु स्वाद हे रसालम्बण खः । शरीरं सीका कायमागु काय विज्ञानं अनुभव ज्वीगु स्पर्श हे स्पर्श आलम्बन खः । मनं थ्वीका कायमागु प्रसाद रूप, चित्त चैतसिक आदि धर्मालम्बन खः ।

थुक्थं क्लोलाकं चक्षु, श्रोत, धाण, जिह्वा, काय, मन खुगू इन्द्रिय यात नसा वा पासा जुया च्वंगु रूप, शब्द, गन्ध, रस, स्पर्श व धर्मं थुपि खुगू आरम्मण धका सीका कायमाः । थव खुगू आरम्मण (वा दर्शन) खुगू दिट्ठ (= खंकेगु) सुत (=न्यनेगु) सुत (=अनुभव ज्वीगु) विज्ञान (सोका कायगु) थव प्यताय दुर्धयाना च्वं । दिट्ठ धयागु मिखां खनीगु रूप । सुत धयागु न्हायपनं न्यनेगु शब्द । सुत धयागु न्हाय्, म्यें शरीरं थ्वीगु गन्ध, रस, स्पर्श स्वता खः । विज्ञान धयागु मनं सीका कायमागु प्रसाद रूप, सूक्ष्म रूप, चित्त चैतसिक निर्माण प्रज्ञप्ति थुपि खः । धर्मारम्मण धयातगु रूप आदि खुगू खः ।

'इन्द्रिय दमन' या बारे अध्ययन याय् न्ह्यो चक्षु आदि इन्द्रिय व रूप आदि आरम्मण या ज्ञान देके माः । मिखा व रूप ल्व इबले सिगु ज्ञान मंत धायव इन्द्रिय दमनया खँ थ्वीका काय् अपु मजू ।

सिद्धार्थ

—सीना शोभा व्याख्य

पूरी संवारे न्ह्यावलें सुखी जुगा च्वंपि मु मदु । सुखया
ल्यू ल्यू दुःख नं वया च्वनी । तिमिला व बिमिला पालंपा
वइ यें मनूतेगु जीवने नं सुख व दुःख वया च्वं ।
गुबलें निला च्वने दुसा गुबले खया च्वने माः । जुजु
जूसा नं सुखं च्वने मदु । शुद्धोदन महाराजया महामाया
व प्रजापति गौतमी व्याहा याना नीद तक सन्तान मदु ।
काएमचा छम्ह मदुगुर्लि शुद्धोदन महाराजया मने शान्ति
मदु । न्ह्यावलें अपशोच याना च्वनीगु । मचात मदुगुर्लि
दरबार रुझः मध्याः । जनता तमें न धया च्वनी— की
जुजुया सन्तान मदु उकि कीगु देश ताले लाइ मखु ।
आश्चर्य खः मनूतेगु अन्धविश्वास व कुसंस्कार !

वैशाख पुन्ही खुनु लुम्बिनी बगीचाय् । आकाशाकां
महामाया पाखें काय् छम्ह बुल । शुद्धोदन जुजुया
इच्छा पुरेय ना व्यूम्ह मचा जुया व फुक अर्थं सिद्ध
याइम्ह जुया नं वयागु नां सिद्धार्थ तया बिल । काय्
मचा बुल धागु खबरं राज दरबार जक रुझः
वागु मखु कपिल वस्तु देश छगूलि न्ह्याइपुसे च्वना वल ।
फुक सिगु ख्वा चक्कना न्ह्यु ख्वा जुल ।

शुद्धोदन महाराजया काय्या भविष्य सीक्य मास्ते
वया ज्योतिषत सता क्यना स्वत । ज्योतिष तमें धाल—

“थव राजकुमार साप लक्ष्मि लाम्ह खः तर थव मचा
राजदरबारे च्वना राज्य चले याइ मखु । राज्य तोता
वन। जगत उद्धार या ज्या याइ । तःधम्ह महापुरुष ज्वी”

सिद्धार्थ बूगु खबर शुद्धोदन जुजु या मन गुलि थाहाँ
वंगु खः उलि हे सिद्धार्थ राजदरबारे च्वनीम्ह मखु धावले
मन कुहाँ वन, विस्मात जुल दुःख जुल । सुखया ल्यू ल्यू
दुख नं वै धागु खः हे खः ।

शुद्धोदन महाराजया मने हाने छक उत्साह बढे जुल ।
ज्योतिषं अथे धासा नं सिद्धार्थयात दरबारं पित मछोयगु
उपाय याय् ज्यू । जुजुया मती खः— सिद्धार्थयात दुःख
धयागु छुं हे मव्यूसे माशा मोहे व मोज मज्जाय् भुले याना
तेबले गन पिहाँ वनी ! अथे मती तया सिद्धार्थ कुमार
यात स्वंगु महल न्ह्याइपुसे च्वंक देका बिल । बाँबालापि
दिसात नं तया बिल । चिकुला, ताला व वर्षा धयागु सी
मदुगु दरबार देका बिइ धुंका शुद्धोदन जुजुया धुक्क जुया
च्वन कि सिद्धार्थ दरबार तोता वनी मखु सिद्धार्थ कुमार
नं दरबारे च्वना दुःख धयागु छुं हे मसीका माया मोहे
भुले जुया च्वंच्वन ।

क्रमः: सिद्धार्थ छिखुद दत । ल्यायम्ह जुल । छन्ह
मन्त्री छम्हस्यां शुद्धोदन महाराजयात धाल— सिद्धार्थ
ल्यायम्ह जुल । वयात याकनं व्याहा याना मविल धासा
सिद्धार्थ दरबार तोता वनी ।

शुद्धोदन जुजु धाल— सिद्धार्थ जगत उद्धार याइ—
महापुरुष ज्वी तिनि धागु वयात आ थये व्याहा यायगु वै
न्ह्यथने मज्यू । मन स्यंका विस्युं वनी ।

मन्त्री धाल— सिद्धार्थ व्याहा याइ, व बिस्युं वनी
मखु । वयात याकनं व्याहा याना बीमाल ।

शुद्धोदन— अय्या सिद्धार्थया साप योम्ह पासाया
पाखें व्याहा यायगु खैं धायके छोयमाल । शुद्धोदय महा-
राजया आज्ञानुसार पासामेस्यां सिद्धार्थयात व्याहाया
प्रस्ताव तल । सिद्धार्थ स्वीकार यात । थव खैं शुद्धोदनया
न्ह्यायपने ध्यन । तर शुद्धोदन महाराजया शंकादु सिद्धार्थ

ब्राह्म व्याहा याय् धागु खै ला । यःम्ह हे नं छक यिन ॥ भस्त्री माला हेकु । सुप्रबुद्ध शाक्यया म्हाय् यशोधरा
स्वे माल धका सिद्धार्थयाथाय् तीजक विज्याना यथाय्
न्यन— छ व्याहा याय् धागु इच्छा प्रकट यात धाल खै ला ?

सिद्धार्थ धाल— जि व्याहा जा याय तर जित अज्याम्ह
मिसा चूलायमा: गुम्ह कि ईर्ष्या मदुम्ह, कविता व लेख च्वे
सःम्ह, आशाकुति मजुसे थैके दुगु वस्तुलि सन्तोष दुम्ह,
थैगु रूप खना गुबलेन अभिमान मयाइम्ह, दान बीगु
ज्याय् न्हाव्वाइम्ह, बानि वाँलाम्ह, म्वा मदुगु खै मलहाइम्ह,
त्याग चेतना दुम्ह, शास्त्र पारञ्जतम्ह, प्याखै स्वेगुली भुले
मजूम्ह, दरबारे च्वर्पि दासदासीपिन्त दया-माया याइम्ह ।

सिद्धार्थ व्याहा याय् धाबले शुद्धोदन महाराजया मन
लयता बोगु जक मखु पला छ्यूबले बै पालि मथू । व्याय
वंम्ह थै अनुभव जुल है । आ धासा जिमि लाय् सिद्धार्थ
गुबले दरबार तोता वनी मखुत । शुद्धोदन जुजुया मन स्वकु
थाहाँ वल । तर जुजुया मने चिन्तां तोपु वल । सिद्धार्थया
मनंतु थै जाम्ह भमचा माले फैगु खै ला मखुला । थथे
व्याहा याय् मखु मधासे भाले मफैम्ह मिसा दुसा जक धका
शर्त जक तःगु मखुला । थथे मती वया जुजुया हाकनं न्हो
मवल । कीसं स्वेबले जुजुया नं चिन्ता दैला धयाथै च्वै ।
अथे मखु खनि । कीस खन शुद्धोदन महाराजया छ्यू मखु
छ्यू चिन्ता दया हे च्वै । सुख व दुःख धयागु सकसितं
दु । यःम्ह धयाथै मदैगु नं छ्यू तःधगु दुःख खै । सिद्धार्थ
यात लोम्ह भमचा लुइके फैला मफैला धयागु पीर जुया
च्वन ।

शुद्धोदन महाराजां मन्त्रीपि सःता सिद्धार्थं तगु शर्त
अर्थात थुगु थुगु गुण युक्तम्ह मिसा दुसा जक व्याहा याय्
धागु खै च्वंकल ।

शुद्धोदन महाराजया खै न्यनेव मन्त्री पिसं धाल—
महाराज ! धन्ना काय्म्वा, जिमिस सिद्धार्थयान लोम्ह

माला हेकु । सुप्रबुद्ध शाक्यया म्हाय् यशोधरा
देवी सिद्धार्थं धागु गुण फुकं दुम्ह म्हाय् मचा खै । तुरन्त
सिद्धार्थ कुमार यात यशोधरा देवी माल धका फै वन ।

सुप्रबुद्ध शाक्यं धाल— सिद्धार्थ कुमार छम्ह नां दम्ह
राजकुमार खै । तर व छम्ह राजकुमार जूसा नं ल्यासितेगु
पुचले च्वना मोजमज्जाय् जक भुले जुया च्वंम्ह खै ।
वयाके राज्य च्वले यायगु, तलबार च्वले यायगु आदि छु
विद्या मदु । राजकुमार धयाम्ह फुक शास्त्रं पारंगत
ज्वीमा । जिमि म्हाय् अज्याम्हेसित बीमखु ।

शुद्धोदन महाराजया मन साप कोछुत । जिमि काय्
सिद्धार्थं व्याहा याय् म्वाकेत गोसा गवया च्वंम्हेसित रुन हे
पाय्खि जुल । सिद्धार्थ बुद्ध ज्वी तिनि धागु । व बुद्ध ज्वी
मफै धका द्योवं हे थथे यानातगु ज्वीफु धका मती ततं
सिद्धार्थयाय् वना सुप्रबुद्धं धया हगु फुकक खै कना विल ।

सिद्धार्थ धाल— जित अथे धया हल का मखु ला ?
एसा थनि न्हेनु त्वालं जिनापं शास्त्रार्थ व शस्त्र च्वले
यायगुली बाजितैपि सु दु धका नाय्खि च्वेके माल ।

शुद्धोदन महाराजां न्यन— सिद्धार्थ ! छ मेपिनाप
बाजि ते फुला ?

सिद्धार्थ— थनि न्हेनु त्वालं बाजि ते फु । धन्ना
काय्म्वा । नाय्खि च्वेके छवेमाल ।

न्हेनु दुखनु पराकमी धापि राजकुमारपि सिद्धार्थनाप
बाजि तेत मुंवल ।

उखे यशोधरादेवीया मन सिद्धार्थयाके वना च्वने
धुकुगु त्रुया— आ छु ज्वीयै, बाजि तःगुली जि योम्ह
सिद्धार्थं त्याइगु खै ला थै धयाथै नुगः धुकुधुकु मिका
च्वन ।

सिद्धार्थ कुमार त्यात, सिद्धार्थ कुमारं फुक राजकुमार
पिन्त बुना विल धागु न्यना यशोधरादेवीं सिद्धार्थकुमारयात

स्वामीः कोखायका बिल । सिद्धार्थया मनंतुनायें यशोधरा
व्याहा याना काल ।

यन छगु विवा यम्म बहगु खै ह— सिद्धार्थ बुद्ध ज्वी
तिनि धामहेस्यां छाय् वाजि तया यशोधरादेवी व्याहा
यानाकाल । व्याहा मयागु जूसा राजदरबार तोता वनेबले
कला काय्या माया व चिन्ता कया च्वने म्वागु खै ।
सिद्धार्थ व्याहा हे मयागुसा आनन्दगु खः । तर शीं थ्व
खै मस्यु कि मिद्धार्थया अबलेयागु मन गथे एका ।

छन्द्या खै खः । यशोधरादेवी व्याहा याना फिनिद
लिपा राहुलकुमार बुल । अले तिनि जन्म जुक्को सकलें
बुरा ज्वीतिनि । ल्वे नं ज्वीका च्वने मानि । उलि जक
ला सिना नं वने मानि । थ्व संसारे सुख धयागु मदु खनि
का धयागु सिद्धार्थया मती वन । गजयागु जंजाले भुले जूया
च्वनागु धयायें विचार जुल । जित भोतिक सुख जक दु तर
मने शान्ति मदु । मनूते गुबलें सी म्वार्पि थं, सीबले फुक

सम्पति कुविया वर्नायें ताः । गजयागु तृणा गजयागु स्वार्थ ।
दुःखया कारण व दुःखया अन्त ज्वीगु लंपु माला आपा
मनूते उद्धार यायमाल धयागु मती वन । राजदरबार
तोता वनेगु गोसा गोल । चान्हे पिहाँ वनेगु योजना यात ।
पिहाँ वनेत्यमेस्या यशोधरादेवी व राहुल कुमारमा ख्वा
छक स्वः वने माल धयायें मन जुल । मन जक जूगु मखु
तीजक कोठाया खापा चायका यशोधरा न्ह्यल चाइ धका
ग्यार्यां भौचां पला छीयें पला छिना वन । यशोधरादेवी व
राहुलकुमारया ख्वा स्वया च्वबलेसिगु सिद्धार्थया तस्वीरे
साप हे नुगः मछिसे ख्वा वो । तस्वीर च्वः पिस सिद्धार्थया
मनया खै स्यूला मस्यु । यरु थमु सिद्धार्थ वाक्कुछिना मन
बवातुका ज्ञान मालेया निर्ति दरबार व राजपरिवार तोता
वंगु पक्कां खः । उकि नाना प्रकारया दुःख सहयाना
सिद्धार्थ बुद्ध जुल । बुद्ध सरणं गच्छामि, धर्मं सरणं
मने शान्ति मदु ।

भिन्नुना बावड्च्वन

-राम्भन्तक काय्यष्ठ

बुद्ध जिगु लसकुस विश्वया ध्वाकाय्

थौं स्वांयापुत्ति

छवा जूगु स्वां स्वस्वं

स्वांयापुत्ति हनाच्वना

थौं थ्व बलात्या विश्वे

भयभितं ग्वारचिना च्वना ।

बुद्ध छं छक तुतः त्वलाब्यु

थ्व आण्बिक परिक्षणे

जिमित छमूसां नीगु सासः त्वंकाब्यु ।

जय बुद्ध धर्म

विश्व शान्ति

-सुरेन्द्र शान्त्य, विशूली

थौंया बिज्ञान,

न्ह्यलं मचाह्वा

सिद्धार्थकुमार थे

राज्यया सुख वैभवे

भुले जुयाचंगु दु ।

थ्वं,

राज्य त्याग याना

बोधज्ञान लात कि तिनि

विश्व शान्ति ज्वी ।

सप्तमैथुन

१०४ अस्त्र ब्रह्मचर्य वालन गरेन्ति भन्ति अस्त्रास्त्रा

त्रिष्ठुला रुद्र अस्त्र वालन गरेन्ति भन्ति अस्त्रास्त्रा

भगवान् कुट्टको पीलामा कोशल राज्यमा प्रसेनजित्

कोशल राजाले राज्य गर्दथे । कोशल राजाका पुरोहितहरू

मध्ये जाणुस्सोणि ब्राह्मण पनि एक वरिष्ठ पुरोहित ब्राह्मण

थिए । एक दिन यिनको मनमा कल्पना उठयो कि—

ब्राह्मणहरूको धर्ममा त वेदशास्त्र अध्ययन गरी ४८ वर्ष

सम्म ब्रह्मचर्य पालन गरी बस्नेलाई ब्रह्मचारी भन्दछन् ।

यी श्रमण गौतमले त्यस्तो गरेको छैन । यिनी त तीन

प्रामादहरूमा अनेक स्त्रीहरूसंग बसेर आएका हुन् । अतः

ब्रह्मचर्यको सम्बन्धमा यिनले के भन्दोरहेछ । यस्तो सोची

एक दिन, बिहानको खाना खाइसकेपछि भगवान् कहाँ गई

उनले त्यस सम्बन्धमा प्रश्न सोधेका थिए । त्यसैले तलको

मूल सूत्रमा ‘अनि, जाणुस्सोणि ब्राह्मण...’ आदि भनी

उल्लेख भएको हो । (मनो. र. पू. II पृ. ७९५)

चूल्च सूत्र—

अनि जाणुस्सोणि ब्राह्मण जहाँ भगवान् हुनुहुन्थ्यो
त्यहाँ गए । त्यहाँ पुरोपछि भगवान् संग सम्मोदन गरे ।
सम्मोदनीग कुशल वार्ता गरिसकेपछि एक छेउमा बसे ।
एक छेउमा बसेका जाणुस्सोणि ब्राह्मणले भगवान् लाई
यस्तो भने—

“तपाईँ गौतमले पनि आफूलाई ‘ब्रह्मचारी हुँ’ भनी
बताउनु हुन्छ ?”

“हे ब्राह्मण ! यदि कसैलाई साँच्चै नै ‘अखण्ड,
अचिद, निर्दाग, निर्दोष, परिपूर्ण तथा परिशुद्ध रूपले’
ब्रह्मचर्य पालन गर्ने भनी भन्ने हो भने, हे ब्राह्मण ! सो
भलाई नै सम्प्रकृ रूपले भन्नु पर्छ । हे ब्राह्मण ! मैले नै—

अनुवादक—भिक्षु अस्त्रास्त्रानन्द

अखण्ड, अचिद, निर्दाग, निर्दोष, परिपूर्ण तथा परिशुद्ध

रूपले ब्रह्मचर्य पालन गरे हो छु ।”

“भो गौतम ! कस्तो ब्रह्मचर्यलाई खण्ड भएको, छिद्र

भएको तथा दोष भएको भनी भन्दछन् ?”

(१) “हे ब्राह्मण ! यहाँ, कुनै श्रमण-ब्राह्मणले आफू-

लाई ‘साँच्चकै ब्रह्मचारी हुँ’ भनी बताउँछ । हो, उसले

स्त्रीसँग जोडी मिल्नुपर्ने (= द्वयसमापत्ति) काम गर्दैन ।

किन्तु उसले स्त्रीद्वारा मालिस गराइने, आड मिचाइने,

नुहाइने तथा सुसारकुसार गराइने आदि भने स्वीकार्छ (= सादियति) । अनि त्यसको स्वाद लिन्छ, चाख लिन्छ

तथा त्यसद्वारा उ सन्तुष्ट पनि हुन्छ । हे ब्राह्मण ! यस्तो

ब्रह्मचर्यलाई— खण्ड भएको, छिद्र भएको, दाग भएको तथा

दोष पनि भएको भनी म भन्दछु । हे ब्राह्मण ! यस्तो

म अपरिशुद्ध ब्रह्मचर्य पालन गर्ने, मैयुन संयोगले युक्त हुने

जाति (= जन्म), जरा, मरण, शोक, परिदेव, दुःख,

दौमनभ्य (= मानसिक दुःख), उपायासबाट मुक्त नहुने

तथा दुःखबाट पनि मुक्त नहुने भनी भन्दछु ।

(२) “हे ब्राह्मण ! केरि यहाँ, कुनै श्रमण-ब्राह्मणले

आफूलाई ‘साँच्चकै ब्रह्मचारी हुँ’ भनी बताउँछ । हो,

उसले स्त्रीसँग जोडी मिल्नुपर्ने काम गर्दैन, नत उसले स्त्री

द्वारा मालिस गराइने, आड मिचाइने, नुहाइने तथा सुसार-

कुसार गराइने काम स्वीकार्छ; बल्कि उसले स्त्रीसँग

ख्याल-ठट्टा गर्ने, खेल्न तथा मनोरञ्जन गर्ने । अनि त्यसको

स्वादलिन्छ, चाखलिन्छ तथा त्यसद्वारा उ सन्तुष्ट पनि

हुन्छ । हे ब्राह्मण ! यस्तो ब्रह्मचर्यलाई— खण्ड भएको,

छिद्र भएको, दाख भएको तथा दोष पनि भएको भनी म भन्दछु। हे ब्राह्मण ! यस्तालाई म अपरिशुद्ध ब्रह्मचर्य पालन गर्ने, मैथुन संयोगले युक्त हुने, जाति, जरा.... तथा दुःखबाट पनि मुक्त नहुने भनी भन्दछु।

(३) “हे ब्राह्मण ! केरि यहाँ, कुनै श्रमण-ब्राह्मणले आफूलाई ‘साँचिकै ब्रह्मचारी हुँ’ भनी बताउँछ। हो, उसले स्त्रीसँग जोडि मिल्नुपर्ने काम गर्दैन, न त उसले स्त्री द्वारा मालिस गराइने, आङ्ग मिचाइने, नुहाइने तथा सुसारकुसार गराइने काम स्वीकार्छ, न त उसले स्त्रीसँग ख्याल ठट्टा गर्छ, खेल्छ तथा मनोरञ्जन गर्छ; बल्कि उसले स्त्रीसँग आँखा लडाई हेर्छ। अनि त्यसको स्वादलिन्छ, चाखलिन्छ तथा त्यसद्वारा उ सन्तुष्ट पनि हुन्छ। हे ब्राह्मण ! यस्तो ब्रह्मचर्यलाई— खण्ड भएको.... तथा दोष पनि भएको भनी म भन्दछु। हे ब्राह्मण ! यस्तलाई म अपरिशुद्ध ब्रह्मचर्य पालन गर्ने, मैथुन संयोगले युक्त हुने, जाति, जरा.... तथा दुःखबाट पनि मुक्त नहुने भनी भन्दछु।

(४) “हे ब्राह्मण ! केरि यहाँ, कुनै श्रमण-ब्राह्मणले आफूलाई ‘साँचिकै ब्रह्मचारी हुँ’ भनी बताउँछ। हो, उसले स्त्रीसँग जोडि मिल्नुपर्ने काम गर्दैन, न त उसले स्त्री द्वारा मालिस गराइने, आङ्ग मिचाइने, नुहाइने तथा सुसार-कुसार गराइने काम स्वीकार्छ, न त उसले स्त्रीसँग ख्याल-ठट्टा गर्छ, खेल्छ तथा मनोरञ्जन गर्छ, न त उसले स्त्रीसँग आँखा लडाइ हेर्छ; बल्कि उसले कठबारको पछाडि वा परखालको पछाडि हाँसेको, कुरा गरेको, गाएको तथा रोएको स्त्रीको आवाज सुन्दर्थ। अनि त्यसको स्वाद लिन्छ, चाख लिन्छ तथा त्यसद्वारा उ सन्तुष्ट पनि हुन्छ। हे ब्राह्मण ! यस्तो ब्रह्मचर्यलाई— खण्ड भएको, तथा दोष पनि भएको भनी म भन्दछु। हे ब्राह्मण ! यस्तलाई म अपरिशुद्ध ब्रह्मचर्य पालन गर्ने, मैथुन संयोगले युक्त हुने, जाति, जरा, तथा दुःखबाट पनि मुक्त नहुने भनी भन्दछु।

“..... तथा दुःखबाट पनि मुक्त नहुने भनी भन्दछु।

(५) “हे ब्राह्मण ! केरि यहाँ, कुनै श्रमण-ब्राह्मणले आफूलाई ‘साँचिकै ब्रह्मचारी हुँ’ भनी बताउँछ। हो, उसले स्त्रीसँग जोडि मिल्नु पर्ने काम गर्दैन न त उसले स्त्री द्वारा मालिस गराइने, “..... तथा सुसार-कुसार गराइने काम स्वीकार्छ, न त उसले स्त्रीसँग ख्याल-ठट्टा”..... गर्छ, न त उसले स्त्रीसँग आँखा लडाई हेर्छ न त उसले कठबारको पछाडि वा परखालको पछाडि हाँसेको”..... तथा रोएको स्त्रीको आवाज सुन्दर्थ, न त उसले जुन ती पहिले पहिले हाँसेका, कुरा गरेका तथा खेलेका कुराहरू हुन् तिनीहरूको संस्मरण गर्छ; बल्कि उसले गृहपति वा गृहपतिपुत्रहरूले पञ्चकाम विषयमा रमण गरिरहेको होइछ। अनि त्यसको स्वाद लिन्छ, चाख लिन्छ तथा त्यसद्वारा

सप्तम पर्वि हुन्छ । हे ब्राह्मण ! यस्तो ब्रह्मचर्यलाई—
खण्ड भएको,…… तथा दोष पनि भएको भनी म
भन्दछु । हे ब्राह्मण ! यस्तालाई म अपारशुद्ध ब्रह्मचर्य
पालन गर्ने, मैथुन संयोगले युक्त हुने, जाति, जरा,…… तथा
दुखबाट पनि मुक्त नहुने भनी भन्दछु ।

(७) “हे ब्राह्मण ! फेरि यहाँ, कुनै श्रमण-ब्राह्म-
णले आफूलाई ‘साँचिकै ब्रह्मचारी हुँ । भनी बताउँछ ।
हो उसले स्त्रीसंग जोडी मिल्नु पर्ने काम गर्दैन, न त उसले
स्त्रीद्वारा मालिस गराइने,…… तथा मुसार कुसार
गराइने काम स्वीकार्छ, न त उसले स्त्रीसंग रुयाल-ठट्ठा”
गर्छ, न त उसले स्त्रीसंग आँखा लडाइ हेँ, न त उसले
कठबारको पछाडि वा परखालको पछाडि हाँसेको,…… तथा
रोएको स्त्रीको आवाज सुन्दछ, न त उसले जुन ती पहिले
पहिले हाँसेका, कुरा गरेका तथा खेलेका कुराहरू हुन्
तिनोहरूका संस्मरण गर्छ, न त उसले गृहपति वा गृहपति-
पुत्रहरूले पञ्चकाम विषयमा रमण गरिरहेको हेँ; बल्कि
उ कुनै एक देव निकायको कामना गरी ब्रह्मचर्य पालन
गर्छ.— यस शीलद्वारा, यस बृतद्वारा, यस तपस्याद्वारा
अथवा यस ब्रह्मचर्यद्वारा म एक देवराजा हुन सकूँ अथवा
कुनै एक देवता हुन सकूँ । अनि उसले त्यसको स्वाद
लिन्छ, चाख लिन्छ तथा त्यसद्वारा उ सन्तुष्ट पनि हुन्छ ।
हे ब्राह्मण ! यस्तो ब्रह्मचर्यलाई— खण्ड भएको, छिद्र
भएको, दाग भएको तथा दोष पनि भएको भनी म भन्दछु !
हे ब्राह्मण ! यस्तालाई म अपरिशुद्ध ब्रह्मचर्य पालन गर्दै,
मैथुन संयोगले युक्त हुने, जाति, जरा, मरण, शोक, परिदेव,
दुख, दौर्मनस्य, उपायासबाट मुक्त नहुने तथा दुखबाट
पनि मुक्त नहुने भनी भन्दछु ।

‘हे ब्राह्मण जबसम्म यी सात मैथुन संबोगहरू, मध्ये
कुनै न कुनै मैथुन संयोग आफूमा बाँकी रहेको देखें, तब
सम्म— हे ब्राह्मण ! मैले देवलोक सहित, मार सहित,
ब्रह्म सहित, श्रमण-ब्राह्मण सहित प्रजाहरूमा; देव सहित
मनुष्यहरूमा— अनुत्तर सम्यक् सम्बुद्धत्व प्राप्त गरे भनी
मैले ज्ञापन गरिन ।

“हे ब्राह्मण ! जब यी सात मैथुन संयोगहरू मध्ये
कुनै पनि मैथुन संयोग आफूमा बाँकी रहेको देखिन तब—
हे ब्राह्मण ! मैले देवलोक सहित, मार सहित, ब्रह्म सहित,
श्रमण-ब्राह्मण सहित प्रजाहरूमा; देव सहित मनुष्यहरूमा
— अनुत्तर सम्यक् सम्बुद्धत्व प्राप्त गरे भनी मैले ज्ञापन
गरे । ‘ज्ञान-दर्शन पनि उत्पन्न भयो, मेरो विमुक्ति अचल
(अकृपा) छ, यही अन्तिम जन्म हो, फेरि पुनर्जन्म पनि
छैन, भन्ने कुरा पनि घोषणा गरे ।’

यस्तो भन्नु भएपछि जानुस्सोणि ब्राह्मणले यस्तो
भने—

“धन्य हो, भो गौतम ! धन्य हो, भो गौतम !!
जस्तै— धोटेकोलाई उत्तानो पारि दिदा, छोपिएकोलाई
उघारि दिदा, बाटो भलेकोलाई बाटो देखाइ दिदा, अङ्घ्या-
रोमा तेलको बत्ती राखि दिदा आँखा हुनेहरूले रूप
देख्छन— त्यस्तै— तपाईं गौतमले मलाई अनेक प्रकार-
द्वारा धर्म प्रकाश पारिदिनु भयो । अब म, तपाईं गौतमको
शरणमा पर्छु, धर्म तथा भिक्षु सञ्चको पनि । आज दिवि
तपाईं गौतमले जीवनभर शरणमा आएको उपासक हो भनी
मलाई स्वीकार गर्नुहोस् ।”

(अ. नि. सतकनिपात, मैथुनसुत्त, पृ. १०३)

मेणु छागु घटना न्हायने । निष्ठ पासीपि छैथाय आखि
बने धका देरा कया च्वन । छेंया ल्यूने क्यब छकू नं
दु । व छें व मसान उस्त तापा मजू । छन्हया खै
खः । निम्ह सियां लिबाक तक आख बना च्वन । चान्हे
पिने पिसाव या वंबले मिसा छम्ह दना च्वंगु बन । अले
वया मती पकां किचकन्नी खः धका ग्याना तले थाहाँ
वना पासायात कं बन । पासाम्ह धाःसा मर्याम्ह जक
मखु भूत दु धयागु विश्वाम नं मदुम्ह जुया च्वन । धात्यें
किचकन्नी खः ला धका मत ज्वना स्वः वंबले क्यबे तरकारी
खू वंम्ह मिसा जुया च्वन । मर्याम्ह पासा मत ज्वना
स्वः मवंगु जूसा तरकारी खू वंम्हमिसा भूत हे ज्वीगु खः ।

जि न्यना तयाथे भगवान् बुद्धं नं भूत दु धका धया
विज्यागु मदु । भिक्षुपि जंगले भावना यावंबले ग्याना

विस्त्रीं बंगु अवस्थाय भूत खना ग्यायम्बा धया विज्यागु
खै उल्लेख दु । तर भूत दु धागु मेखु । झी नं भूत खना
ग्याय मागु मदु । भूत दहे मदु धका मती तसा याउसे
च्वः । झीके धैर्य दत धाःसा भूत नोपं ल्वायत ग्याइ
मखु । धैर्यं फुकं ज्या सफल ज्वी । कर्म यात दोष तया
च्वनां झीगु जीवन गुबले हे भिके फैमखु ।

तर ध्वीका काय मफुगु खै छु धाःसा भिक्षु पिनि
पाखे बुद्ध पूजा वा न्हायागु पुण्य कार्य सिधेवं पुण्यानुमोदन
याकी । उकी दु-सब्बे भूता अनुमोदन्तु सब्ब सम्पत्ति
सिद्धिया अर्थात् थव पुण्य यात सकल भूत पिसं अनुमोदन
या सबंसम्पत्ति सिद्ध ज्वी । थव पुलांगु अन्ध संस्कार ल्यें
दना वोगु ख वा छु खै ख जि मस्तु । न्हायागु जूसां झीपि
भूत खना छाँति ग्यायम्बा ।

मिथ्या दृष्टि

-स्त्रिलक्ष शाव्यथ

मिथ्या दृष्टिया शाव्यक अर्थ खः मखुथे ध्वीका
कायगु । अथवा सुनानं धागु खै मखुथे अःखतं ध्वीका
कायगु यात मिथ्या दृष्टि धाइ । थव मिथ्या दृष्टि देश
उन्नति व सुधारया लागी तःधंम्ह शत्रु जुया च्वंगु दु ।
मिथ्या दृष्टि याना पासां पासाः संस्था संस्थाया बिचे
दैमन्यता वया च्वनीगु या मुख्य कारण नं मिथ्या दृष्टि
खः (Misunderstanding) खः ये अथवा वास्तविक
रूपे ध्वीका कायगु यात सम्यक दृष्टि धाइ (Right-
understanding) धुपि लः व मि थे मिले मजू ।
मिथ्या दृष्टि झीगु जीवन स्यंका वी । सम्यक दृष्टि जीवन

खःखः धायका वी । जीवन याउक हना च्वने योसा
मिथ्या दृष्टि तोता छोयमा । धर्मग्रन्थ अनुसारं दो भक्ति
याना सिद्धि प्राप्त ज्वीगु विश्वास, खुशी मोल्हया धर्म
लाइगु विश्वास यात मिथ्या दृष्टि धाइ । तर जिगु अनु-
भव कथं थःगु पसः नापं मेपिसं नं अज्यागु पसः तः वल
धासा अले थःत स्यंक वोम्ह धका मती तेगु नं मिथ्या दृष्टि
जू बनी । सुं मनू थः मयोथाय बनेवं तुं थः विरोधी ज्वी
धका गुनासो यायगु नं मिथ्या दृष्टि जू बनी । थथे
स्वा मदुगु शंका याना मखुथे ध्वीका च्वन धायव गुबले

वै मने शास्ति दद्य मखु । उकि थथे मखुधे ध्वीका
कायगु मिथ्या दृष्टि साप खतरा । छाय् धासा गुम्हे-
सिके मिथ्या धारणा दद्य, मखुगु कल्पना दद्य वयाके
समन्दारी व विवेक बुद्धि दद्य मखु । विवेक बुद्धि दुसा
सम्यक दृष्टि दद्य । अले दुःख या कारण पता लगे याइ ।
अनं लिपा जीवन याउँक हना च्वनी । मतलब सम्यक
दृष्टि दुमेसिगु जिन्दगी पलिस्वाँ होयें याउँसे च्वनी ।
मिथ्या दृष्टिया मेहा पासा खः अन्धविश्वास । सुं
व्यर्त्कि थःत थःम्हं महसीके फइमखु वयाके अवश्य नं मिथ्या
दृष्टि दद्य ।

बुद्धया धापू कथं धास्यें यागु मिथ्या दृष्टि ला
थः गथे अथे हे मेपिन्त समर्के ज्वीगु खः अर्थात् थः
एलागुलु, जुवाद्यो व घूसखोरी अथवा व्यभिचारी जूसा
मेपिन्त नं अथे हे समर्के ज्वीगु हे मिथ्या दृष्टि खः । थःम्हं
ध्यवा हिनामिना याना च्वंसा मेपिन्त नं अथे हे समर्के
ज्वीगु मिथ्या दृष्टि खः । थःगु छुं चीज तन बाँलाक
विचार याना माला मस्वसे छकलं फलनामेस्यां काल
ज्वी धका पा: यायगु मिथ्या दृष्टि जू वनी । उदाहरण
या लागी छमेस्या पा छपु तंगु घटना न्हाथने—

छम्हं सि बंजाया छन्हु पा छपु न्हापा तेथाय् मतसे
मेथाय् तल । कने खुनु पा माला स्वत लुइके मफुत ।
अले व थः हे जला खला (परोसी) छम्हेसित शंका यात
शंका यासें निसें वं स्वैबले व मनूया खवा पा: थें च्वनीगु ।
मेवले न्हिला वनीम्हं थौं जुल छ्यों कोछुना वन ।
पककां वं हे कागु खः । व पा खुं खः धका मती तया
च्वन । लिपा छन्हु छेली सफा याना च्वं बले पा लुया
वल । न्हापा यायाय् मतगुलि अथे जुल । पा लुया वे
धुंका थःम्हं शंका याना तम्ह मनूया खवा खैं बले न्ह्यु
खवा वल । पह नं पात । खुं थें मच्वन । मिथ्या

दृष्टि दुरुलि निर्दोष मेसित खुं खा याना च्वन ।

बुद्धया धापू कथं दुःखया कारण सीके मफुगु हे मिथ्या
दृष्टि खः मेखतं धाय् माल धा:सा थःत थःम्हं लते मतल
कि मिथ्या दृष्टि ज्वी । एव खैं ध्वीका वीया लागी
बाँखें छपु प्रस्तुत याय् ।

छग्र देशे मनू छम्हं दु गुम्हेस्यां अबुया खवा गुवलें मवं ।
व वू बले अबुम्हं सित । अबुया खवा स्वे स.प इच्छा
जुया जंगले चाचाहिला च्वन । न्हायकं छपा खन । एक
न्हायकं स्व:बले थःगु खवा खन । वया मती स्वेवले थःगु
खवा अबुयागु खवा जुल । लेले तातां न्हायकं जवना छप्ये
वना कोठाय् वन । खापा तिना घण्टन घण्टन अबुया
खवा स्वया भक्ति याना च्वन । कलामेस्यां खापा चायकि
धालं खापा मचायकु । लिपा चायकल । कतामेस्यां न्हन
छु याना च्वनागु ?

खः जिमि अबुया खवा स्वया च्वनागु का ।

गो अबुया खवा धका न्हायकं सोवले कलामेस्यां थःगु
खवा खन । साप बाँला ताल । वया मती खः बाँलाम्हं
मेम्ह लिथु हया तल । भात नाप ल्वाना च्वन । वं थःगु
खवा धका मस्यु ।

इपि निम्हं ल्वाना च्वंबले इमि गुरु फकिर छम्हं
दुहाँ वल । ल्वाना च्वंगु खना कारण न्यन । खैं फुक
कन । फकिरं न्हायकं कया स्वत । वं नं थगु तगोगु
छ्यों खन । खवा खन । फकिर नं ईश्वरया खवा स्वे
आय बुया च्वम्ह । वया मती खः बलं ईश्वरया दर्शन
जुल । न्हायकं जवना जंगले वना न्हायकं स्वया थःगु खवायात
ईश्वर भापा भक्ति याना च्वन ।

छन्हु वया पासाम्हं वया न्यन— छु याना च्वनागु ?

फकिरं लिसः बिल— यवव दत तपस्या याना
च्वनागु । तपस्याया फल पिहाँ वल । ईश्वर नाप लात ।

६. अद्य अतावदी नहो श्रोताल राज्यया सांचि गमे
सारिपुत व महामौद्गल्यायनया पवित्र अस्तिथातु
त्वीका कया विज्यामहसिया नां छु अले वेक गन च्वंह
खः ?

७. भगवान् बुद्धं अभिसम्बुद्धत्वं प्राप्त यागु दिने वसपोलं
गुलि समापति ध्यान याना विज्यात ?

८. सम्राट अशोकं बुद्ध धर्मं व संघया लागी न्ही गुलि
ध्येबा खचं यात ?

९. बुद्धया न्हापांम्ह शिष्य कौडिण्य बुद्धया शरणे वे नहो
वसपोलं छु शिक्षा हासिल याना तल ?

१०. बुद्धकालीन समय छम्ह विरामी भिक्षुयात थःगु
खम्पाया ला ध्यान दान व्यूम्ह उपासिकाया नां छु ?

११. श्री लोकदर्शन वज्ञाचार्यजुवात श्री ५ या सरकारं

“लुम्बिनी विकास समिति” या अद्योत्ता नियुक्त लु
तिथी याना बिल ?

१२. डा० टि० एफ० कार्टरया धापूकथं संसारे दक्षिणे
न्हापां प्रेस आविष्कार याना छापे यागु सफू बीढ
धर्मयागु खः, उक्त सफूया नां छु ?

१३. बुद्धकालीन समय श्रावस्ति नारे गुलि जनसंघ्या व
गोखा छें दु ?

१४. इरिया पथं अलग्ग निर्वाण प्राप्त याना विज्याम्ह
आनन्द भन्ते खःसा आकासे व्यव्या निर्वाण प्राप्त याना
विज्याम्ह भिक्षुया नां छु ?

१५. विशेखा उपासिकायात मृगारमाता धागु छाय ?

१६. गौतम बुद्ध शाक्यवंशयाम्ह खःसा सम्राट अगोक छ
वंशयाम्ह खः ?

अक्ष

समाचार

श्री लोकदर्शनको अध्यक्षतामा लुम्बिनी विकास समिति

काठमाडौं चैत १८ गते। श्री ५ को सरकारले
लुम्बिनीको विकास कार्यलाई छिटो, छरितो रूपमा सम्पा-
दन गराउने उद्देश्यले पूरा समय काम गर्ने गरी श्री
लोकदर्शन वज्ञाचार्यको अध्यक्षतामा ११ सदस्यीय नयाँ
लुम्बिनी विकास समिति गठन गरिएको छ।

भगवान् बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनीको विकास गर्ने
गठित पहिलेको समितिलाई खारेज गरिएको छ।

नव गठित समितिलाई कार्य मूलक गराई छिटो,

छस्त्रियोसंग कार्य सम्पन्न गराउने उद्देश्य अनुसार उक्त नयाँ
समितिको उपाध्यक्षमा लुम्बिनी अंचलाधीश र सदस्य
सचिवमा आवास तथा भौतिक परियोजना विभागका मुख्य
इन्जिनीयर रहनु भएको छ।

नव गठित लुम्बिनी विकास समितिको सदस्यहरूमा
निर्माण यातायात, परराष्ट्र र अर्थ मन्त्रालयका एक एक
प्रतिनिधि, पर्यटन विभागका महानिर्देशक, पुरातत्व विभाग-
का निर्देशक, रूपन्देही र कपिलवस्तु जिल्ला पञ्चायतका
सभापतिहरू, भिक्षु अमृतानन्द र छेचु कुस्यो लामा हुनु-
हुन्छ। अब त लुम्बिनी विकास समितिबाट छिटो छरितो
रूपमा काम ढूने विश्वास छ।

श्री ५ महाराजाधिराज सरकारद्वाटा समुद्घाटन

२०३२ चैत्र १ गतेमा बौद्धमा भव्यरूपमा अभिनव-
निर्मित 'काग्युसेहुपलीङ् गुम्बा', काग्युपा ज्ञान प्राप्ति तथा
ध्यान गर्ने गुम्बाको श्री ५ महाराजाधिराज सरकारका
बाहुलीबाट समुद्घाटन गरी बक्सेको छ ।

उक्त समुद्घाटन समारोहमा सुअवसरमा डुक्पा कुस्यो
लामाले स्वागत भाषण गर्नु भएकोथियो ।

श्री लोकदर्शन वज्राचार्यले उक्त नवनिर्मित गुम्बाको
संक्षिप्त परिचय दिनु भयो ।

आमणेर दीक्षा

चैत्र ३ गते होलिपूर्णिमाको दिन आनन्दकुटी विहारमा
भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविरको आचार्यत्वमा श्री विष्णु
रंजितको दुइजना छोराहरू श्रामणेर (प्रब्रज्या) दीक्षामा
दीक्षित भएको छ । दुबैजना नवदीक्षित श्रामणेरहरूलाई
उपालि र उदायि भन्ने अस्थायिरूपमा नामकरण गरिएको
छ । उक्त दुबैजनाले अस्थायिरूपमा ब्रतवन्धको रूपमा
श्रामणेर दीक्षा लिएको छ ।

उक्त समारोहमा भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविरले श्रामणेर
दीक्षाको महत्व बारे बोल्नु भएको थियो ।

नमोबुद्ध विकास समिति

केही वर्षदेखि नमोबुद्ध चैत्यस्थानमा पैरो गएको हुँदा
श्रद्धानु महानुभावहरू उक्त चैत्यको परिकमा गर्नलाई पनि
खतरा उत्पन्न भएको स्थितिमा पुगेको छ । अब काञ्चि-
जित्ता पचायत सभापति श्री आशाकाजी वैद्यले अध्यक्ष-
तामा नमोबुद्ध विकास समिति गठन भएको समाचार छ ।
उक्त समितिमा निम्नलिखित सदस्यहरू छन्— श्री प्र. जि.
रघुनाथ भण्डारी, श्री लोकदर्शन वज्राचार्य, श्री कुलरत्न

हुलाधर, श्री इशावीर सिं कंसाकार, श्री डुक्पा कुस्यो
लामा, श्री ध्यामे लामा, श्री नुर्बु लामा, श्री मणिहर्ष
ज्योति कंसाकार, श्री पुरातत्त्व विभागको प्रतिनिधि ।

निम्नांग उपसमिति

अध्यक्ष — श्री आशाकाजी वैद्य, जि. पं. सभापति

सचिव — श्री रघुनाथ भण्डारी, प्र. जि. अ.

सदस्य — सोनामग्याल्मी लामा, नमोबुद्ध गा. अ.

२५२० औं बुद्ध-जयन्ती समारोह समिति

काठमाडौं चैत्र २८ गते । भगवान बुद्धको २६०० सौ
जन्म-जयन्ती अधिराज्यभरि विभिन्न कार्यक्रमहरूको आयो-
जना गरी भव्यरूपमा मनाउन भिक्षु प्रज्ञारश्म महास्थविरको
अध्यक्षतामा एक २९ सदस्यीय २५२० सौ बुद्ध जयन्ती
समारोह समिति गठन गरिएको छ ।

समितिको उपाध्यक्षमा द्वय भिक्षु सुदर्शन र अनगारिका
विरति, सचिवमा श्री कनकमान शाक्य, सहसचिव द्वयमा
श्री कृष्णसुन्दर मल्ल र मणिरत्न तुलाधर तथा कोपाध्यक्षमा
श्री पचानारायण मानन्धर सहकोपाध्यक्ष श्री शाक्य मुनि
हुनुहुन्छ ।

२६०० औं जन्म-जयन्ती समारोह सञ्चालन ता
अरू १४ उपसमितिहरूको पनि गठन गरिएको छ ।

बुद्धको पवित्र जन्मस्थल लुम्बिनीमा गई सो समारोह
मनाउने विशेष व्यवस्था पनि गरिने भएको छ ।

उपसम्पदा महोत्सव

२०३२ चैत्र २८ गते मुथेतक श्रामणेर गीतमन्त्र धरा
प्रसिद्धमह उखुनु हे न्हिने ४ बजे जूबले भिक्षु गीतमन्त्र धरा
परिवर्तन जुल । गुकर्थ मुथेतक श्रामणेरमह न्हिने भिक्षु
जुल ले ?

२८ चैत्रखुनु श्री इच्छाहर्ष वज्राचार्या दयक्त्वे
भिक्षु संघयात भोजन दान लिपा न्हिने शीलभ्रयात उप-
सम्पदा दीक्षा दीगु महोत्सव सम्पन्न जुल । न्हिने निता इने

(२ बजे) आनन्दकुटी विहारया सीमागृहे (भिक्षुपिनि विनय कर्म याइगु छैँ) भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविर प्रमुख भिक्षु अमृतानन्द, भिक्षु सुबोधानन्द, भिक्षु बुद्धघोष, भिक्षु महानाम, भिक्षु प्रज्ञारश्म, भिक्षु महापत्थ, भिक्षु अरविंश्च भिक्षु विवेकानन्द, भिक्षु कुमार काश्यप, भिक्षु धर्मानन्द, भिक्षु ज्ञान सागर, भिक्षु ज्ञानपूर्णिक,

भिक्षु बोधि सेन, भिक्षु सुगत मुनिपि मुनेवं भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविरयात उपाध्यायत्वया लागी सर्वसमर्पित ह्यल ।

श्रामणेर शील भद्रयात चीवर (म्हासुगु वस्त्र) तोका तुयुगु वस्तं पुँका उपासक याना उपोसथ (सीमा) गैरे दुत हल । वयात कमणः पंचशील व अष्टशील वी धुँका हाकनं चीवर पुँका श्रामणेर दश शील बिल । अन लिपा संध नियम अनुसार भिक्षु अमृतानन्द, भिक्षु सुबोधानन्द, भिक्षु

थाइल्याण्डया भिक्षु राज महामुनि महास्थविरयात विदाइ समारोह जूगु दृश्य (आनन्दकुटी)

महान म, भिक्षु ज्ञानपूर्णिक, भिक्षु अश्वघोष व भिक्षु कुमार काश्यपिं निम्ह निम्ह सिं स्वको कर्म वचन (कम्प वाचा) व्वना शील भद्र यात उप सम्पदा दीक्षा संघं प्रदान यात । अर्वात भिक्षु पदवी बिल । श्रामणेर जुतले किंगु जक नियम पालन यासा गा । भिक्षु ज्वी धुनकि (४) ध्यंगु पारानिका (१३) छिस्वंगु संघाद सेस (२) निगु अनिपत्त, (३०) स्वीगु निस्समिग पाचित्ति, (१२) ग्वी निगु पाचित्ति, (४) ध्यंगु पाटि दैसनीया, (५) सेखिया, (७) ब्रधिकरण,

जम्मा २२७ निसः व नीन्हेगु नियम पालन यायगुली तक्यनी ।

उक्त महोत्सवे भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरं धया विज्ञात- थौं थ्व आनन्दकुटी विहारया सीमागृहे एतिहासिक घटना जुल धका सक्सिनं लुमका ते वह जू । छाय् धासा थवया म्हापा नं निको स्वको उपसम्पदा महोत्सव थ्व थासे ज्वी धुँकल । तर थौं थैं मुक्कं नेपाली भिक्षुपि मुना

थाइ भिक्षु निम्ह व अनिष्ट भिक्षुपि महास्थविर

आनन्द भूमि

उपसम्पदा दीक्षा बीगु ज्या मजूमि । व्हागा न्हापा ज्वले
लंका, बर्मा व थाइल्याण्डया भिक्षुपिनिगु नेत्रुत्वे उपसम्पदा
दीक्षा बीगु ज्या जूगु दु । उक्ति थौं कथे मजूर्गुलि ऐतिहासिक
घटना जूवन ।

बिचे बिचे भिक्षु संघया विनयया बारे न छलफल
जूगु समाचार दु ।

भिक्षु शीलभद्र आनन्दकुटी विहारपाखे लंका वना
आख च्वंवर्पि खुम्ह मध्ये छम्ह खः । लंकाया श्रीलंका
विद्यालये न्याद तक श्रामणेर जुया बुद्ध धर्म सम्बन्धी विद्या
च्वना विज्याम्ह खः । थोक्ने मणिमण्डप विहारे (धपा
वहिली) च्वना आइ. ए. च्वना विज्याना च्वंगु दु ।

नालाय् बौद्ध कार्यक्रम

श्रीमती सानुमाया वज्ञाचार्य परिवारया श्रद्धाकथं यें
धर्मकीर्ति विहारया आयोजनाय् नाला करुणामय याथाय्
चैत ७ गते बुद्ध पूजा जुल । सुधे ७ बजे निसें बनेपा (भोत)
भोलाखा बहीया ज्ञानमाला भजन ज्वीधुंका बुद्धपूजा जुल ।
उक्त अवसरे भिक्षु अश्वघोष व धम्मवती अनगारिकां
करुणामया बारे उपदेश याना विज्यात । स्थानीय इन्द्रगुरुं
करुणामयया इतिहास कना विज्यात । सकसितं जलपान
संग्रह जुल ।

धमाथूरे चैत्यपूजा

चैत २ गते स्थानीय श्रद्धालुपिनिगु आयोजनाकथं
धमाथूरे चैत्यपूजा पुण्यक्रिया सम्पन्न जुल । छन्ह न्ह्यो बहनि
स्वयम्भू ज्ञानमाला भजन जुल । बुद्धपूजां लिपा भिक्षु प्रज्ञा-
रश्मि पाखे उपदेश बीगु ज्या सम्पन्न जुल । सकसितं
जलपान भोजन संग्रह यागु समाचार दु ।

फम्पिइ बुद्धपूजा

२१ चैत २०३२ खुनु कुलशोभा, सिद्धिरत्न स्थापित
पिनि श्रद्धाकथं फंपि घञ्योगिनीस स्थापना यानातगु बुद्ध

भूतिया सम्मुखे बुद्ध गुण स्परण याना भिक्षु प्रज्ञारश्मिपाखे
बुद्धपूजा व भिक्षु सुदर्शनं धर्म देशना याना विज्यात ।

यले बुद्ध पूजा

यले टंगले नं श्री लक्ष्मीलाल श्रेष्ठ व सानुकान्छी
श्रेष्ठपिनिगु आयोजनाकथं बुद्धपूजा व भिक्षु संघपिन्त भोजन
संग्रह यागु समाचार दु ।

भोतया आ त्राल्यले बौद्ध कार्यक्रम

२८ फागुण २०३२ एकादशीखुनु बनेपा ध्यानकुटी
अध्ययन मंडलया आयोजनाकथं चन्द्रकीर्ति विहारया न्ह्योने
आचार्यले च्वंगु चैत्य पूजा सम्पन्न जुल । स्थानीय भोलाखा
बहीया ज्ञानमाला भजन लिपा ध्यानकुटी अध्ययन मण्डल
पाखे सुश्री अष्टशोभा शाक्यं स्वागत भाषण यासे काघे
जित्ताय् चैत्यपूजां याना समाज सुधारया जागृति दयावोगु
खैं न्ह्यथना विज्यात ।

चन्द्रकीर्ति विहार जीर्णोद्धार कमिटिपाखे न्ववाना श्री
सिलक शाक्यं— क्षीत एकता च्वंगु वासः खः । एकता मन्त
कि छूं ज्या सफल ज्वीमखु धका धया विज्यात ।

चन्द्रकीर्ति विहार जीर्ण अवस्थाय् थना च्वंगुलि
जीर्णोद्धारया ज्या जुया च्वंगु व उगु कार्य पूर्ण याय्त सक-
सिगुं सहयोग मालाच्वंगु दु धका आह्वान यात । विहार
धयागु ज्ञान प्रचारया केन्द्र खः धका नं न्ह्यथना विज्यात ।

भिक्षु अश्वघोषं चैत्यपूजाया उद्देशया बारे व्याख्या
याय् धुनेवं भिक्षु महापन्थं बोधिसत्त्व शिविराजया त्यागया
बारे उपदेश याना विज्यात । अनं लिपा धम्मवती अनगा-
रिकां अभिधर्मकथं कुशल चित्त व अकुशल चित्त निगु दु
धयागु व्याख्या याना धया विज्यात—पुण्यकर्म याय्वले ब्राण
(ज्ञान) सम्युक्त चित्तं अर्थात् नां कमाय् याय्या लागी
मेविसं धाय्का मखु निस्वार्थ भावं कर्तव्य समझे जुया याय
फेकेमाः । नां कमाय् याय्गु व करपिसं धाय्का पुण्यकर्म
यात धासा ब्राण विष्पयुतं अर्थात् ज्ञानहीनगु चित्त जूवनी ।

श्री धर्मसंस्कृत शास्त्र प्रतिवारणाखें सक्षितं जलवान् संग्रह
जूँ दु।

श्रीखण्डपुरे बौद्ध गोष्ठी

ये धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीया गाँ गामे बुद्धधर्मं
प्रचार यावनेगु उद्देश्यकथं चैत २७ गते काम्रे जिल्लाया
श्रीखण्डपुरे लासाँको टोले भिक्षु अश्वघोषया सभापतित्वे
बहनि ७॥ बजेनिसे १० बजेतक बौद्ध गोष्ठीया कार्यक्रम
न्ह्याइपुक जुल । पञ्चशील प्रार्थनां लिपा सुश्री कमलतारा
रथापित व सुश्री शरमिला बनियापिनि पाखे स्वागत गान
जुल ।

अनं लिपा धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीया परिचय
बिया धम्मवर्ति धया बिज्यात-धर्म धयागु सुइतं पंगल
मजूगु ज्वीमाः । मत धयागु हिन्दू च्याकुसां जः पिहाँ वइ,
बौद्धं च्याकुसां तुइसे च्वनी । धर्म धयागुर्या रूप व ज्या छगु हे
ज्वी । ताले लाक धर्म यायत छीके ज्ञान देमाः । ज्ञानया
लागी भिम्ह गुरु माः । छीगु वस तुइकेत साबुं माथें नुगले
चंगु खिति यचुकेत ज्ञान माः । वसपोलं धया बिज्यात
साबुं धयागु भिगु व मर्भिगु निथी दु । ल्वे लायकेत वास
माः तर वास न भिगु व मर्भिगु न दु । साबुं मर्भिनकि वस
ब्याइ मखु । वास द्वन कि मन् सी फु । तर गुरु व धर्म द्वन
कि सारा परम्परा हे मखुथायं लाइ ।

वयां ल्यू सुदी मीना बनियां सिद्धार्थया जीवनी बारे
व मन बःलाके माःया बारे सुश्री प्रेमहेरा ताम्राकारपिसं
लेख छ्वना न्यंकल ।

अनं लिपा श्री केशवकाजी वैद्य ध्यानकुटी अध्ययन
मण्डलपाखें न्ववाना धया दिल- बौद्ध जागृति मदुगुया
कारण खः मार्ग प्रदर्शन व सत्संगतया ध्यवस्था मदुगु ।
धज्यागु मार्ग प्रदर्शन व भासुत्व प्रचारया लागी काठमाडौंया
धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी थाँ थन धयाच्वन । वेकचं

ध्यादिल सारीरिक ल्वे लायकेत वास-माः वै मार्गसिक ल्वे
लायकेत धर्म कार्य माः ।

श्री बरदेस मातत्वरं- की शिक्षित ज्वीत शिक्षा माः ।

गुण धर्मं युक्तम्ह मन् ज्वीगुयात हे शिक्षित ज्वीगु धाइ ।
बुद्ध धर्म अनुसार थःगु दोष थःम्ह खंका चाला बांलाका
यकेगु यात शिक्षित ज्वीगु धाइ । करपिनि दोष जक माला
ज्वीगुयात शिक्षित धाइमखु धका धवाध्वीक धयादिल ।

अन्ते सभापति आसनं न्वंवाना- धात्ये सुख्या लागी
ध्यबा जक दयां मगा परस्पर सहयोग व धनया सदुपयोग
नं यावु सेकेमाः धया बिज्यासे थाँया कार्यक्रमयात थनया
महाजन व जनतां सहयोग मव्यूगु जूसा ध्यबा दुसा नं
जिमित सुख दैमखु धैगु खं न्ह्यथना सक्षितं धन्यवाद
बिया गोष्ठीया ज्या कोचायकल ।

बिचे बिचे बौद्ध गीतं वातावरण न्ह्याइपुसे च्वंकुगु दु ।

श्रीखण्डपुरे चैत्य पूजा

चैत २८ गते एकादशीखुनु बनेपा ध्यानकुटी अध्ययन
मंडलया आयोजनाय श्रीखण्डपुरे चाफत्वाले चंगु अशोक
चैत्य पूजा न्ह्यावले थे न्ह्याइपुक जुल । उक्त चैत्यपूजाय
ललितपुर, काठमाडौं, बनेपा व धुलिखेलया श्रद्धालुपिसं भाग
कागु दु । सुथे ७ बजे बनेपा भोलाखा ज्ञानमाला भजनं
लिपा भिक्षु अश्वघोषं चैत्यपूजाया व्यावहारिक सुधार
पक्षया बारे घटना कथं ध्याख्या याना बिज्यात ।

अन्ते धम्मवती अनगारिकां धर्म देशना याना धया
बिज्यात- बँजक प्वीबले व वस जक हीबले नं पुण्य कमाय
याय ज्यू । सकभनं उत्तिन्यंक मनं खना बँ पुसा धर्म लाइ ।
वस हीबले नं थःगु वस्ते साबुं थाय्बले व करपिनि वस्ते
साबुं थाय्बले पाकल धाय्वं धर्म दैमखु ।

बाखं धयागु न्ह्याम्हसिगुं न्ह्यागु धर्म नं न्यने ज्यू । तर
क्षीसं ठीकगु वास बीम्ह वैद्य म्हसीका जक वास कायगु व
वैद्य न्यने सेकेमाः ।

चैत्यपूजा शुक्र ज्वी नहो अष्टम मण्डलयाते सुधो
चतुर्मिया शाक्यं स्वागत भाषण याना चैत्यपूजां याना
परस्पर सहयोगया भावना दयावोगु खं न्यायथना विजयात ।

गुवले नं थुकथं बौद्ध कार्यक्रम मजृनिगु जुया स्थानीय
श्रीखण्डपुरया जनता प्रभावित जूगु समाचार दु ।

गणेश्योया न्होने हिंसाकर्म बन्द

लिलितपुर नागबहाले गणेश्योया न्होने बल सालि छे
ननी च्वंपि भसाः गुठीया, किसान दाजुपिनि दैँ दैँसं पाहाँ-
चन्हे खुन्हु म्ये स्याना हिंसाकर्म याइगु जुया च्वन । थ्व
हिंसा कर्म चले जुया वया च्वंगु स्वसः, प्यसः दैँ ति दत
धयागु अनुमान दु । नागबहाया हेराकाजि सुजिका नं
थुगु हिंसा कर्म बन्द यायू ६४ जवान यागु हस्ताक्षर
संफल याना बिल । किसान दाजुपिसं थुलि जक जिंपि
माने जुइ फइ मखु दोया दोष दक्को फया बी धका सही
याना घ्वं च्वया बी धाःसा जक माने जुइ धाल । अले
हेराकाजि सुचिकारं तारेमाम संघया सेक्रेटरी कसा, हेरा-
काजि, सुमझ्ल बौद्ध संघया उपाध्यक्ष रामकाजि उपासक,
कालु उपासक, न्हुछेलाल व माहिला नागबहाल
त्रिश्ली सुगत बौद्ध मण्डलया सेक्रेटरी धर्मरत्नपिंगु नं
हस्ताक्षर कया थः म्हनं हस्ताक्षर याना घ्वं च्वया बिलः ।
चित बुके जुसेलि १७ चैत्र २०३२ साल पाहाँचन्हे खुन्हु
निसें नागबहाले गणेश्योया न्होने उक्त किसान दाजुपिसं
हिंसाकर्म यायेगु तोता बिल ।

अष्टमी व्रत धुंकूबले हिंसाकर्म बन्द

ये (काठमाडौं) गोफले टोल प्रमुख स्वीन्हेगु त्वाया
स्वसः व न्याम्ह श्रद्धावानपि मुना अष्टमी व्रत धलं दनेगु
चलन जुया वइ च्वंगु यवं दत । अष्टमी व्रत धलं
दनेगु सिध्हइबले म्ये स्याना घ्वे न्यायका अष्टमी व्रत धुंकीगु
नं चलन जुया वइ च्वंगु खः । यथे चलन जुया च्वंगु

घर्म मजूसे वापकर्म जुया च्वन, तो याना धर्म लाइ
धका बुद्ध धर्मं धया मत धयागु गोफले त्वाले च्वंह
अष्टमान या सुक्षाव कर्मं स्वी न्हेगु त्वाया सकल अष्टमी
व्रत प्रेमी भाजु मय्जु पिसं सहर्वं स्वीकार याना हिंसा
कर्मं व एला घ्वं तोता मरि वरि तया घ्वे न्यायकुगु
समाचार दु ।

[क्षीथाय थ धर्मया नामे हिंसाकर्म याइगु शायद
हे गनं दै । गनं हे मदु धाःसां अपो खैं ज्वी मखु ।
थ्व हिंसा कर्म याना द्यो खुशी ज्वीगु धका याइगु
चलन पासाण युग (शिकारी युगया) प्रथा खः । हिंसा
याना कुदापि धर्म लाइ मखु । ला ने हे माःसा पत्ते
मिया तगु न्याना नयां छुं आपत्ति मदु । हिंसा
याइगु जया नीच तेगु कर्म खः । हिंसा कर्म बाँला
मजू भि नं मजू । यले व येंगा पाखें धर्मया नामे
हिंसा कर्म बन्द यागु खैं प्रशंसनीय जू । मेमेथासं नं
थज्यागु समाचार वइ धयागु आशा दु ।] (सं)

आनन्दकुटी लहुतिपुन्होया कार्यक्रम

२ वैशाख २०३३ चैतपुन्ही अर्थात् लहुतिपुन्हीखुनु
सुथंनिसें न्हने २ बजेतक व्यस्त कार्यक्रम जुल । ७.३० बजे
स्वयम्भू ज्ञानमाला भजन जुल । ८.३० बजे ज्ञानमाला
भजन सिधेवं उक्त संघया अध्यक्ष श्री पूर्णमान उपासकं
धयादिल—स्वयम्भू ज्ञानमाला भजनया सहयोगं चैत्यपूजा
वा बाहापूजा जूथायतकं राजमान उपासकं प्रवन्ध मिले
याइगु जुया रुःखः धाः । वेक मफया च्वंगु स्वता प्यलाया
बिचे चैत्यपूजा जूथाय रुःखः मधाल । आ राजमान उपासक
भचा म्हं फेका थौं आनन्दकुटीसं च्वंगु श्रीलंका चैत्यपूजाय्
भाग का रुगु हर्षया खैं खः । याकनं पूर्ण स्वास्थ्य लाभ
याना चैत्यपूजा रुःखः धायूकिगु आशा प्रकट याना दिल ।
घेकलं हाकनं धयादिल, ज्ञानमाला भजन न्यनेवले हाली

पिनिगु लहा के छथों संका च्वंगु ताल जक स्वया न्हाइपुकेगु
मखु अर्थ एवीका ज्ञान लाभ याना कायगु वेस ।

अनं लिपा बुद्धपूजाया पुजाभ न्हाकल । चैत्यस्थाने
थ्यनेवं भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविरं चैत्यपूजाया इतिहास
करे धुनेवं न्होने वयाच्वंगु बुद्ध जयन्ती माने यायगु खैं
न्ह्यथना विज्यात । हाकनं छक बुद्धपूजाया व्याख्या याना
धया विज्यात- सृति बल, समाधि बल व प्रज्ञा बल देकेया
लागी थव चैत्यपूजाया आयोजना जूगु खः । थव स्वता गुण
धर्म युक्त जुया पूजा यायकृत धासा “सुनमाथि सुगन्ध”
धयातये झीत यक्वं पुण्य लाइ धयागु खैं प्रकट याना
विज्यात ।

जापाने बुद्ध जयन्ती लच्छ न्ह्यो

बुद्धपूजां लिपा भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविरं धर्म देशनाया
सिलसिलाय् जापाने बुद्ध जयन्तीया खैं न्ह्यथना विज्यात ।
सारा संसारे आ वैगु वैशाख ३० व ३१ गते २५२० ग्रू
बुद्ध जयन्ती माने याइगु थासे जापाने वंगु चैत्र २६ गते
अष्टमीखुनु बुद्धजयन्ती माने यात । अनिरुद्ध महास्थविर
उगु हे बुद्ध जयन्तीस भाग कया नक्तिनि जक ल्याहाँ
विज्यागु ख । वसपोलं धया विज्यात झी वैशाख पुन्ही-
यात स्वाँया पुन्ही धाइ । अथे हे जापानी तेनं स्वाँया पुन्ही
धाइ ।

वसपोलं बुद्ध वचन न्ह्यथना धया विज्यात- फर्ति
फतले थः स्वया अपो गुण दुम्ह नाप सत्संगत यायमा ।
अज्यापि मदुसा थः थें ज्याम्ह नाप संगत यायमा । तर
थः स्वया दुर्गुणीया संगत गुवले याय मज्यु । अज्यापि
दुर्गुणोपि संगत यायगु सिकं मन वः लाका याकचा ज्वीगु
हे कल्याण खः ।

अनं ल्य नक्तिनि जक म्हं फंका काम्ह राजमान
उपासक धयादिल- न्हापा न्हापा थन बुद्ध पूजा न्यायका

च्वंथाय् साम्भू ज्ञान माला भजय या पावें आनन्दकुटीसं
च्वंगु श्री लंका चैत्य पूजा न्यायकागु स्वद फुना प्यद क्यने
धुंकल । न्हापा न्हापा नं सकसिगु^१ सहयोगं वाहा पूजा व
चैत्य पूजा न्यायका थें निको बौद्ध तीर्थ यात्रा न्यायकागु
सकसिनं स्यूगु हे खैं खः । आ हानं आइकों तीर्थ यात्रा
न्याइगु जुल । उकि श्रद्धालु महानुभावपिसं चैत्य पूजाय्
भाग कया बौद्ध तीर्थ यात्रा या लागी थाय नाला कया
दिसें ।

अन्ते आनन्दकुटी दायक सभाया पावें श्री तीर्थनारा-
यण मानन्धरं न्ववाना आनन्दकुटी विहारया इतिहसया
खैं व सुरक्षाया खैं न्ह्यथना दिल । वेकनं धया दित ।
दिवंगत पूज्य धर्मलोक महास्थविरं आनन्दकुटीया संस्थापन
याना विज्यात । पूज्य अनिरुद्ध भन्ते व अमृतानन्द भन्ते
पिसं नं फक्को संरक्षण याना विज्यात । आनन्दकुटीया
उपासक उपासिका पिनिगु सहयोगं थुलि चले जुया चवन ।
आ भोजन याकेगु दान शाला (हल) दुगु छेँ कुमिचां
नया दुना वनीगु अवस्थाय् थ्यने धुंकल । दुना वन कि
बाकि दुगु रुया व अप्पा छुं ज्याय खेले दइ मखु । उकि
सकल दायक व श्रद्धालु उपासक पिनिगु ध्यान छक थुखे
लाके माल धका आह्वान याना दिल ।

वेकलं दायक सभाया करेव्या बारे खैं न्ह्यथना धया
दिल— आनन्दकुटीया रक्षा धयागु अन चवना विज्यापि
मिक्षुपिन्त चतुप्रत्यय (नेगु, पुनेगु, च्वनेगु व वासः) या
व्यवस्था यायगु खः । नेपाले थेरवादी शासनया केन्द्र
स्थान आनन्दकुटी खः । उकि सकल दायकपिसं थुखे पावे
छक दृष्टि तया दी माल धका दायक सभाया आजीवन
सदस्य १०३/- सञ्चित व स्वतका कया देका चवना । सञ्चित
व व्योम्ह (१४०) ति खाय धुंकल । थव स्थायी संचय-
कोष तया उकिया व्याज बोगुर्जि आनन्दकुटी चवना विज्यापि

भिक्षुपित्र यागु प्रबन्ध यागु चवाखः । तर वयीन्त
ज्वीक व्याज मवेनि ।

मेगु न छगु समस्या दिनि । पुन्ही पुन्ही परिकं बुद्धपूजा
आदि धार्मिक कार्यक्रम देका पुण्य कार्य चलेजुया वैचंगु
स्वीद मयाय् धुकल । सकल भिक्षु अनगारिकापित्र भोजन
याका चवनागु प्रकटगु खै खः । युगु ज्याया लागी दिवं-
गत धनमानं २०००/-, न्हुखेगुर्जुं ५००/-, रतनवहादुर व
भक्तलालपिसं ५००/-, ५००/- आदि सहायता वियातगु
जम्मा ६०००/- ति दाँ दु । पुन्हीखुनु अन्हया लागी २००/-
लं मयाक खर्च माः । थव फुकं ज्या जुयाच्वंगु बुद्ध शासन
प्रचारया लागी खः धयागु की सकल उपासक उपासिका-
पिसं सीका ते वह जू ।

२६०० गू बुद्ध जन्म जयन्ती

श्री तीर्थनारायणं आ वैगु २५२० गू बुद्ध जयन्ती जक
माने यायमागु मखु बुद्ध जन्म जुया विजयागु २६०० दै
क्यंगु उपलक्षे नं भारी नक्सां कार्यक्रम देका माने यायमागु
खै न्हायथा दिल । २५२० बुद्ध जयन्ती व २६०० बुद्ध जन्म
जयन्ती छुपा धयागु खै स्पष्ट याना दिल । बुद्ध जयन्ती
धयागु बुद्ध परिनिर्वाण जुया विजयागु दिं कया खः । बुद्धया
परिनिर्वाण (मृत्यु) चेदै दुबले जुल । व २५२० वर्ष दत ।
उकी ८० चेदै थपे यायबले २६०० नीख्सः दै दइगु जुल ।

उकि थव विश्व बौद्ध सम्मेलनं बुद्धया जन्म जयन्ती
२६०० दै क्यंगु धुमधामं माने यायमाः धका प्रस्ताव तया
सर्व सम्मर्ति पासयागु खः ।

आ वैगु बैशाख पुन्हीबले लुम्बिनी बुद्ध जयन्ती माने
यावनेगु व अन वनेत मोटरया प्रबन्ध ज्वीगु खै न्हायथा
दिल ।

भोजनोपरान्तया कार्यक्रम भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरं
संचालन याना उपदेश विया विजयात ।

श्रीखण्ड विहारे बुद्धपूजा

२ वैशाख २०३३ इवाइस अफ रेडिओ परिवारया
श्रद्धाकथं स्थानीय वसन्तपुरया लिवकसं चवंगु श्रीखण्ड
विहारे सकल भिक्षु अनगारिकापि विजयाका बुद्ध गुण
स्मरणया ज्या सम्पन्न जुल । बुद्धपूजां लिपा भिक्षु सुबोधा-
नन्द महास्थविरं बुद्ध धर्मया महत्वया वारे उपदेश याना
विजयात ।

यले बुद्धधर्म सम्बन्धी हाजिरी जवाफ प्रतियोगिता

ललितपुरे बुद्ध जयन्तीया उपलक्षे पुस्तकालयपाखें
बुद्धधर्म सम्बन्धी हाजिर जवाफ प्रतियोगिता जुयाच्वंगुकथं
थुउसी वंबहाया आधुनिक पुस्तकालयपाखें ज्वीत्यंगु दु ।
लच्छ न्ह्यवनिसे भिक्षुपित्रि पाखें प्रवचन जूगु नं समाचार
दु ।

कीर्तिपुरे बुद्धमूर्ति स्थापना

न्हू देकुगु क्यपुली चवंगु नगर मण्डप श्री कीर्ति विहारे
बुद्ध मूर्ति भद्र्य रूपे स्थापना यागु समाचार दु ।

Massage from His Majesty King

BIRENDRA BIR BIKRAM SHAH DEV to

THE WORLD FELLOWSHIP OF BUDDHISTS

on the occasion of its Twenty Fifth Anniversary held in Bangkok
in February 1976

It gives me a pleasure to learn that the World Fellowship of Buddhists is celebrating its Twenty Fifth Anniversary in Bangkok from 19th to 25th February, 1976.

Buddha gave to the World a gospel of peace, tolerance and understanding. It is in this sublime tradition that we have desired Nepal to be free from all conflicts, tension and war-in short-a zone of peace.

May this conference be successful in furthering the prospects of peace everywhere and may Lord Buddha inspire and ennable us for ages to come.

Report On The Activities Of The Buddhist Activities Of Nepal Presented To The 11th General Conference Held In Bankok

19th February — 25th February 1976

By DHARMODAYA SABHA

Venerable Sirs, Mr. President, and fellow delegates and ladies and gentlemen,

It is a pleasure for Dharmodaya Sabha, the Nepal regional centre of the World Fellowship of Buddhists to present to this historic and the celebration of 25 years of the W.F.B. eleventh general conference the hearty greetings of the Nepalese Buddhists along with a short account of our activities towards upholding the glorious tradition of maintaining the sacred teachings of the Buddhas and the propagation of the same to enlighten people through various activities.

Nepal, from times immemorial, has been a Buddhist country. Swayambhu Purana, the semi-historical account of the founding of Kathmandu as the centre of Buddhist culture tells us as to how, once upon a time it was a vast lake where a celestial beacon was blazing eternally over a thousand-petalled lotus blooming gloriously over that we now call the sacred Swayambhu Chaitya. Bipaswi Buddha in the golden age had come to have a holy dip in this lake and he, after meditating on the North-western mountain peak, had sown a lotus seed which finally sprouted and developed into this holy lotus over which originated the Eternal Beacon. Hence the name Swayambhu. Since then sages and saints from different parts of the world began visiting this holy lake to pay homage to the Self-originated Beacon. Buddhas like Viswabhu,

Krakuchhand, Kānaka muni, Kashyap, Sikhi and Gautama Buddha paid their visits to this holy lake. But later on a Chinese Buddhist scholar Manjushri by name also visited this lake to pay homage to this sacred Beacon, the Self-originated one. After taking a round over this lake he drained the water off and found the first settlement for the human beings christening it as Manjupattan. In course of time King Prachand Deva from modern Orrisa came here and enshrined the heavenly Beacon into a Chaitya to preserve its divine sanctity in future and converted himself into an Acharya to found a Buddhist monastery in Swayambhu.

Nepal, thus with a Buddhist background since aeons, has still to-day remained a Buddhist country. Predominantly Mahayani in religion and culture, Nepal has been a sacred sanctuary not only for different sects of Buddhists but also for other religious groups and communities.

Twenty five hundred and ninety nine years ago Lord Buddha was born in Lumbini in Western Nepal and Kapilavastu, the capital town of the principality ruled by King Sudhodhana, the father of Prince Siddhartha also happens to be integral part of the kingdom of Nepal. It was thus from this Himalayan kingdom that the eternal truths were being propagated by the Buddhas appearing in different aeons.

Nepal has been a Buddhist country through ages and in Kathmandu one comes across Chaityas, Buddhist monasteries and temples every where. It is Kathmandu again, the historical facts record, through which the light of Buddhism went to Tibet in seventh century and through Tibet to China, Korea and Japan. In India, specially in Northern India, bordering with Nepal Lord Buddha spent fortyfive years in preaching the Dhamma thus forging a link between the two countries though in those days the political division was not so important for religious activities. The Lichhavis and the Mallas who ruled Kathmandu and other areas adjoining with it maintained the perfect spirit of peaceful co-existence between Buddhism and Hinduism, the Vedic religion, also an important religion of Nepal. Many monasteries, Chaityas, Stupas were erected. Since then and twenty three hundred years ago when Emperor Ashoka sent the Dhammaduta mission to Nepal under the leadership of his daughter Charumati, Nepalese people had extended to the mission their warmest ever welcomed and the result was Charumati's marriage with a Nepalese prince-Devapala who soon founded a Buddhist monastery and named it after Charumati. The monastery has still been standing as the testimonial to the historical A-hoka Dhama Duta mission. This mission further strengthened the Buddhist tradition of the city founded in Kathmandu Valley by Lord Manjushri by erecting four stupas in four directions of Manjupattan now known as Patan. This historical development of Buddhist tradition began flourishing under the protective and progressive care of the Kings of different dynasties including the Shahs.

Wrapped in century old family regime of the Ranas Nepal could not maintain her

glorious contact with the Buddhist scholars from abroad for one full century, nor could she send her own scholars outside. This period 104 years of Rana regime was never an encouraging one for the Buddhists of Nepal but after the revolution of 1950-51 which threw the Ranas off from the field, Buddhists in Nepal breathed in freedom and were once again able to maintain glorious tradition of visiting India, China and other countries. In 1944, the Ranas went even to the extent of expelling Buddhist monks from Nepal and they went into exile in India.

Theravadi Monks were not many in number in those days and Mahayan, though principal religion of Nepalese Buddhist remained only a traditional religion and Mahayani scholars have not been able to propagate Buddhism in its true spirit. So Buddhist Monks educated in Theravada school were making efforts to revitalise the Buddhist way of life as preached by Lord Buddha. The Ranas took them for people trying to wake the Nepalese up from century old slumber and oppression and exploitation under their regime. So they were exiled and it was at that time that all the Nepalese Buddhist monks as well as lay Buddhists assembled in Saranath and set up Dharmodaya Sabha as the premier Buddhist organisation of Nepalese Buddhists for the propagation of the Dhamma.

Dharmodaya Sabha started its activities for the propagation of the Dhamma from Saranath in India and then its headquarters were established in Kalimpong to carry on its Buddhist missionary activities. Rev. Amritananda, who was in Shri Lanka in those days was able to persuade the then Rana Prime Minister Padma Shumshere J. B. R. to entertain a Buddhist delegation from Ceylon. Rev. Narada was leading the delegation which was

not only able to convince Prime Minister Padma Shumshere that Buddhists were engaged in propagating the cause of Dhamma, it also persuaded them to lift the ban imposed on the entry of Buddhist monks into Nepal in general and Kathmandu in particular. Rev. Dharmaloka who had to leave Kathmandu the same day when he arrived from India with his swelling feet was again allowed to come to Kathmandu with regard and respect. Rev. Amritananda could thus inspire in them regard for Buddhism and a new chapter in Buddhist history was added. After 1950-51 revolution all the restrictions imposed on the Buddhists were gone. Dharmodaya Sabha shifted its head office to Kathmandu in 1950 and the same year W. F. B. was founded in Ceylon and a delegation from Nepal under the leadership of Rev. Amritananda participated in the first general conference of the W. F. B. Since then the Dharmodaya Sabha was accepted as the Nepali regional centre of the W.F.B. and it had participated in the second W. F. B. World Conference held in Japan in 1952 and third W. F. B. conference held in 1954 in Rangoon, Burma.

King Tribhuvan, one architect of Nepalese revolution in 1950-51 was also a very pious monarch and under the advice of Rev. Amritananda His late Majesty was gracious enough to ask Dharmodaya Sabha to request the W. F. B. to permit it to host the 4th General Conference of the World Buddhist Conference in Kathmandu, the 3rd conference being convened in Rangoon gave its unanimous consent by generous clapping.

In 1956 under the auspices of Dharmodaya Sabha, the 4th World Buddhist Conference was inaugurated by His late Majesty King Mahendra because King Tribhuvan had by that time already left this unreal world.

The conference was first of its kind to be ever held in Nepal and Buddhists from twenty seven countries could visit the land of the Buddha and Dharmodaya Sabha had arranged special flights for the delegations to Lumbini, the birth place of Lord Buddha, a visit to which was always a covetous desire for all the Buddhists. And as per schedule the delegates were seen off from Lumbini.

Since the historic 4th World Buddhist Conference all the Nepalese Buddhists true to resolution passed in the 4th General Conference started working in perfect amity, friendship and close collaboration under the leadership of Dharmodaya Sabha. Every Baisakh Purnima was being observed to mark the triple Blessed day in all its solemnity in all the principal towns and villages. The Dharmodaya Sabha deputed monks to different districts to preach to the people. Bajracharyas, the traditional Buddhist priests also came forward to move with a new spirit to propagate the cause of the Dhamma. Dharmodaya Sabha as the nucleus of Buddhist activities was carrying on its missionary activities in different hilly areas by establishing monasteries. Various other Buddhist organisations also were formed and started functioning. Thus the Dharmodaya Sabha functioning as the premier Buddhist Association of Nepal could also provide a forum for all Buddhists and non-Buddhists who have faith on Buddhism.

Lumbini Dharmodaya Committee

Lumbini where Lord Buddha was born 2599 years ago is in a state of wilderness. Had Emperor Ashoka not visited Lumbini and established a pillar with an inscription in Brahmi Script clearly depicting 'Hida Buddhe Jate' i.e. Here verily was born the Buddha, the birth place of Lord Buddha would have

never been located. At the request of Dharmodaya Sabha, His late Majesty King Mahendra had graciously ordered for construction works in Lumbini. A new Buddhist temple was constructed. A guest house was also constructed besides repairing the Siddhartha tank, the Mahamaya Devi temple and also the road connecting Lumbini with Bhairahawa in Nepal.

Dharmodaya Sabha constituted a sub-committee under the name of Lumbini Dharmodaya Committee to look after the management of Lumbini and His Majesty's Government of Nepal has entrusted to it the work of taking care of the four sacred sites in Lumbini. The committee has since been doing its best to look after the pilgrims visiting Lumbini providing them rest and shelter when they need them besides guiding them in their visit to the sacred site of the Buddha's birth.

The Lumbini Dharmodaya Committee has its branch office in Lumbini where two resident monks Rev. Aniruddha and Rev. Bimalanda carry on the committee's activities.

In 1960 Hon'ble U. Nu, the then prime-minister of the Union of Burma visited Lumbini and the Lumbini Dharmodaya Committee had made arrangements for his one-day stay in Lumbini. Similarly the state guests visiting Nepal at the invitation of His Majesty the King and His Majesty's Government were all given the warmest of receptions by the Lumbini Dharmodaya Committee.

The visit to Lumbini by the late U. Thant when he was the secretary general of the U.N. was another historical occasion when he visited Nepal in 1967. The Lumbini Dharmodaya Committee had organised a warm welcome to U. Thant when he came to Lumbini. It was at the time when U. Thant, meditated before

the shrine room of Mahamaya Devi temple and the Ashoka pillar proclaiming the birth of Prince Siddhartha in that place that the pious idea of developing Lumbini as a sacred pilgrimage had got into his brain. U. Thant, true to his Buddhist spirit, sent a three-man delegation to undertake the preliminary study of Lumbini. The Lumbini Dharmodaya Committee provided the best of assistance to the U.N. study team and it finally resulted in the establishment of the U.N. Lumbini Development Project. Then after the first U.N. study team was gone, U. Thant on behalf of Lumbini requested HMG. to assist the U.N. Lumbini Committee by procuring land for the project and the U.N. Lumbini Committee secured the services of Tange Institute & Urteco in preparing the Master Plan for the development of Lumbini. Prof. Tange as decided in the first conference of the panel advisers to the U.N. Lumbini Committee presented the blue-print of the Master Plan for the development of Lumbini in the second conference of the panel advisers to the U.N. Lumbini Committee. The second conference held in Kathmandu accepted the Master Plan with a few modifications suggested by Prof. Asha Ram Sakya of Nepal to have a concrete Buddhist symbol to be established in Lumbini to mark the site where Prince Siddhartha was born as against the decision of the first panel advisers conference held in Tokyo to have no physical symbol.

Nepal has come forward with her contribution to the project undertaking the construction of a metalled road from Bhairahawa to Lumbini (and it is under construction), besides procuring land as per requirements of the Master Plan designed by Prof. Tange. The Lumbini Dharmodaya Committee has been assisting the Lumbini Development Committee of H.M.G.

Lumbini Development Project

The Lumbini Development Project undertaken by the United Nations at the initiative of the late U. Thant is the most important project for Nepalese Buddhists in particular and world Buddhists in general. For the development of Nepal also the U.N. Lumbini Project is an important project because it is functioning as the centre for the Buddhists and the world over.

In his foreword to a brochure on Lumbini published by the United Nations U. Thant said :

Lumbini, the birth place of Buddha, is a sacred place for Buddhists all over the world and stands on an equal footing with the holy places sacred to other world religions. When I visited Lumbini in April 1967, I was struck by its isolation and its comparative inaccessibility to ordinary pilgrims and tourists. In spite of this, however, thousands of pilgrims visit Lumbini every year out of reverence to the high spiritual and moral values that Buddha preached as a basis for achieving both inner tranquility and tolerance and compassion to one's fellow men.

Prince Siddhūrtha was born here at Lumbini in 623 B.C. He attained enlightenment at the age of thirty-five and became Buddha (the enlightened one). Buddha was a human being endowed with deep wisdom, boundless compassion and devotion to the service of humanity. At no time in history has message of Buddha been more relevant than it is today.

Since early 1968, various phases of development work have been carried out both by the Government of Nepal and by United Nations Organizations and the project has now reached a stage where financ-

ing from voluntary contributions will be needed before it can become a pilgrimage centre with adequate facilities for pilgrims and tourists. In this connexion I would like also to express my personal appreciation to the Government of Nepal for the initiatives they have already taken. May I also express my sincere hope that both interested Governments and individuals and private groups will make generous contribution in cash or in kind to help in the implementation of that I consider to be a most worthy project?

According to the Master Plan for the development of Lumbini as an international Buddhist pilgrimage the following elements are envisaged :

- (a) The Sacred Garden, (b) The new Lumbini village.
- (a) The Sacred Garden:—The Sacred Garden is composed of a sacred area, a tank area and a forest area. It will be constituted in an area about 300-400 meters round the Ashoka Pillar. This part of environment by prohibiting the construction of a new structure and the elimination and reallocation of existing structures with the exception of Ashoka Pillar.
- (b) The New Lumbini Village:—This place will be a community centre. It will provide shelter for pilgrims, tourists and local service population. It will be composed to blocks of public service and commercial buildings including accommodation, transportation services, parking lots, Taxi, bus and petrol station with provision for expansion.

International community is requested to help and assist in preserving this important centre of Buddhism, a site of cultural, tourist and historical interests to visitors through

funds collected from the voluntary contributions from all sources.

Nepal, as the land of Buddha is very much greatly obliged to late U. Thant, the United Nations and other Buddhist and non-Buddhist countries who have so kindly come forward with their donations for developing Lumbini as an international Buddhist centre.

The advisory Panel, at its second meeting held in Kathmandu, Nepal between 21-25 March 1972 examined the designs for Lumbini in the light of their estimated costs and finally decided to go ahead with an estimated cost of \$ 6,568,000. The total annual maintenance cost, based on the new cost of the project is estimated at \$ 173,000,00.

In response to the U.N. Appeal for providing fund to the Lumbini Development Project, the Expo's Committee in Japan has provisionally decided to donate \$ 40,000,00 for the preparation of II phase of the plan as its contribution for the year 1975

His Majesty's Government of Nepal has given high priority in the development of Lumbini Project because it has along the principal North-South axis of the Gandak region. The Lumbini Development Project and its infrastructural works will be filled to the economic and agricultural development of the region.

The choge order of South Korean Buddhist after concerning a meeting of its central committee of Seoul decided to form a national committee in Korea for collecting a sum of 70 million (equivalent to U.S. \$ 175,000,00 as contribution for the development of Lumbini by the middle of 1974).

It was informed that the Tomapachoke of the Rajpradit Temple collected the contribution of U.S. \$ 59,721,00 at Phra Dhammapachek and U.S. \$ 1,544,00 at W F. B. up to the end of April 1973. It was also decided to

form a National Committee for fund raising activities.

Lumbini Development Committee, Nep 1 has received and accepted an offer Rs 5 lakhs (five hundred thousand) in Pakistani currency as a part of Pakistani contribution for the project.

Here in Nepal also a National committee for the development of Lumbini has been formed and it has formed many regional Lumbini Development Committees which are engaged in raising funds from the Nepalese people.

His Majesty's Government has already undertaken the construction of a 12 mile road from Bhairahawa to Lumbini besides procuring lands as required in the Master Plan.

We, the members of the Dharmodaya Sabha of Nepal attending this eleventh general conference and the celebration of the 25 years of service of W.F.B. do hereby appeal to the fellow delegates to come forward with their contribution to the development of Lumbini as envisaged in the Master Plan designed by Prof. Tange URTECO of Japan at the request of U N. We hope the Eleventh General Conference of W F.B. will also undertake the fund raising campaign for the Lumbini Development Project.

According to a statement issued by the Lumbini Development Committee, His Majesty's Government and published in the government daily the Rising Nepal dated Jan. 29, 1976 the entire Lumbini Development Project calls for acquisition of eleven hundred bighas of land and the total amount for compensation will be in the neighbourhood of ten million rupees.

Water Supply, roads and electricity have been more or less arranged.

The Bhairahawa-Lumbini Road is worthy

of fair weather traffic and a power line from Bhairahawa has reached project site. As for the water supply about hundred thousand gallons of water can be supplied on a daily basis. These infrastructural facilities would prove invaluable so far as the smooth execution of bigger work is concerned.

United Nations Development Programmes has promised technical assistance for the 150 million rupees project.

According to an official concerned the works relating to comprehensive designing will be taken up in four phases. Two phases have been accomplished and two remaining phases will be completed in the near future.

The Master Plan takes into account the social, economic, cultural, religious, archaeological and historical aspects of Lumbini.

Emphasis has also been laid on making Lumbini an international meditation centre where the teachings of Lord Buddha will be studied in depth (The Rising Nepal, dated Jan 29, 1976).

Attached with this report are the materials on Lumbini distributed by The Lumbini Development Committee, His Majesty's Government of Nepal.

OTHER BUDDHIST ACTIVITIES

Swayambhu Bikash Mandal

As mentioned earlier, Kathmandu Valley had gone Buddhist from times immemorial. Swayambhu Temple established in a hillock of 250ft. high is presiding Buddhist temple commanding unreserved faith, devotion and respect from Buddhists in particular and Hindus in general. The Swayambhu Improvement Society is undertaking the development works of Swayambhu Temple. It has established an international Buddhist Library for the scholars coming to Nepal to undertake Buddhist research study. It has also established a museum

in which very fine and rare Buddha figures are preserved. The Swayambhu Improvement Society has undertaken the work of the management of the temple by providing it electric lights, tap water and sanitary arrangements. It has also constructed a metalled road so that Buddhists and non-Buddhists may have an easy access to the sacred temple.

Ananda Kuti

Ananda Kuti, a Buddhist monastery founded by late Ven. Dhammadolka is the foremost Theravada Buddhist centre. Ven Amritananda, the resident monk of Ananda Kuti Vihar has been looking after the temple. He also been developing this monastery as a foremost Buddhist Institute.

As a mark of friendship to the Buddhists of Sri Lanka, Nepalese Buddhists have set up a Lanka Chaitya in Ananda Kuti in which is housed the sacred relic of Lord Buddha so kindly presented to Ananda Kuti Bihar by Ven. Narad from Sri Lanka. Besides, monthly uposathas and other Buddhist activities are being carried here. Ananda Kuti is the foremost Theravada centre in Kathmandu.

Ven. Amritananda has set up a trust under the name of Ananda Kuti Trust to provide assistances for the preservation of Ananda Kuti Monastery, publication of Buddhist works and in providing regular meals to monks residing in Ananda Kuti and to the monks coming from abroad. Ven. Amritananda is engaged in compiling and translating into Nepali classified texts from the Tripitaka and till now he has brought out seven volumes on the important kings, monks, dayakas, upasikas and nuns of Buddha's time.

Ven. Aswaghosa a resident monk is also busy in writing books on Buddhism in Newari and Nepali besides assisting Anagarika Dharmavati of Dhamma Kirti Vihar of Kathmandu

city in her missionary works to educate Nepalese women in Buddhist way of life through Buddhist schools, symposiums and seminars being undertaken in different districts, towns, cities and villages.

Institute of Buddha Pariyatti

Rev. Buddha Ghosa of Patan, the second important town in Kathmandu has set up an Institute of Buddha Pariyatti and a school has already been running the course for the twenty years. Rev. Nyarponika, the registrar of the Institute has been conducting the Buddha Pariyatti annual examination.

Nepalese Sraminers have been undertaken their studies in Sri Lanka and Bangkok. This year's Varshavas undertaken in Nepal by Lord Abbot Phra Dharma Dheera Raj Mahamuni of Wat Pakhnam, Bangkok and his secretary Bhikkhu P. P. Sthabi has further cemented the freindship between Nepalese and Thai Buddhists.

A new Buddhist monastery just set up by the Tansen Gyana Mala Bhajana Mandala will serve as a rest house for pilgrims visting Lumbini. The monastery expresses its thanks to Mrs Rangasri Shrijayanta for her presentation to the monastery a bronze Buddha figure weighting 480kg.

Nepal is predominantly a Mahayani Buddhist country and yet there are 35 Theravadi monks and 50 nuns.

Renovation works of old monasteries

The Lalitpur Buddha Jayanti Celebration Committee has constructed a new monastery in the ancient palace square in Patan. A Golden Bronze figure was the main attraction of the shrine in this monastery. An ancient Buddhist monaster is under renovation. Besides, meditation centres in another important monasteries Gana Maha Vihar also deserves mention. Buddhist monasteries in secluded

places like Kirtipur, Ridi, Dhulikhel, Bajam-bhu, Banepa, Bhaktapur are also functioning as the centres of meditations.

Buddhist activities in Nepal

Buddhist organisations have always been propagating the cause of Dhamma every year celebrating by the Baisakh Full Moon Day of the Tripple Blessing both in Mahayani and Theravadi rituals. Administration of precepts and Buddha Puja have now been regular features in all the centres. Scattered throughout the kingdom the Buddhists both Mahayannis and Theravadis are now working together in complete solidarity.

Tibetans in Nepal

Tibetan in Kathmandu and Nepalese people of Tibetan origin are the followers of Mahayani Buddhism. They have also been carrying on their Buddhist tradition as usual. They have established a monastery in Lumbini, Swayambhu, Baudha in Kathmandu. His Majesty's Government of Nepal has undertaken the task of bringing different Buddhist monasteries of different Himalayan areas in one common platform by giving them due encouragement and these Lamas living isolated and secluded lives have now come into contact with the Buddhist population of Nepal.

Dharmodaya Sabha and the W.F.B. Conference

Dharmodaya Sabha as the primier Buddhist organisation of Nepal has been participating in the W.F.B. Conferences. Ven. Amritananda and Mr. Asha Ram Sakyā, President and Hon. General Secretary of Dharmodaya Sabha respectively attended the 10th General Conference of the W F.B. held in 1973 in Colombo. The Nepalese delegation led by Ven. Amritananda, President of the Dharmodaya Sabha is participating in the celebration of 25 years of service of the W.F.B. and its 11th General Conference.

Finally we thank the W.F.B. Headquarter in Thailand for providing us hospitality and giving us an opportunity to attend celebration of 25 years of service and the 11th Gen-

ral Conference of the W.F.B. We once more thank you for the warm welcome and reception so kindly extended to us. ★

Members of the Dharmodaya Sabha, the Nepal Regional centre of the World Fellowship of Buddhists.

1. Rev. Amritananda Mahasthavir, President
2. Rev. Aniruddha Mahasthavir, Vice-President
3. Mr. Chitta Dhar 'Hridaya', Vice-President
4. Mr. Asha Ram Sakya, Hon. Gen. Secretary
5. Mr. Mani Harsha Jyoti, Hon. Treasurer
6. Mr. Purna Kazi Tamrakar, Hon. Asst. Secretary
7. Mr. Dayabir Singh

8. Rev. Subodhananda
9. Rev. Mahanama
10. Mr. Krishna Bahadur Manandhar
11. Mr. Murty Man Sakya
12. Mr. Puspa Ratna Sagar
13. Mr. Satya Mohan Joshi
14. Mr. Soorya Bahadur Sakya
15. Mr. Sammek Ratna Bajracharya

Members of the Dharmodaya Lumbini Committee.

1. Mr. Chitta Dhar Hridaya, Hon. Chairman
2. Mr. Dayabir Singh, Hon. Secretary
3. Mr. Mani Harsha Jyoti, Hon. Treasurer
4. Mr. Asha Ram Sakya

6. Rev. Aniruddha] Resident Monks in
5. Rev. Bimalananda] Lumbini
7. Mr. Krishna Bahadur Manandhar

आनन्दकुटी दायक सभाया आजीवन सदस्य

११७. श्रीमती धनमाया श्रेष्ठ	चाउनी बाहिति	१३०. श्रीमती धनमाया श्रेष्ठ	चाउनी बाहिति
११८. अनगारिका दानशिला	किम्दों	१३१. श्री गोविन्द	ह्युमत
११९. श्रीमती पुनमाया साहुनि	केल टोल	१३२. श्रीमती देवलानी तुलाधर	तलाछि
१२०. " लक्ष्मीकुमारी मानंधर	प्याफः	१३३. अनगारिका धावस्ती	किम्दों
१२१. " तेजमाया तुलाधर	न्हायकं त्वा	१३४. श्रीमति बेखालानी कंसाकार	डम्भोचुक
१२२. " मोतिमाया तुलाधर	कुसुंविया लाछि	१३५. " कृष्णमाया डंगोल	छेत्रपाटि
१२३. " मोतिमाया शाक्य	नयः दूळे	१३६. " देवकुमारी वज्ञाचार्य	वंबहा
१२४. श्री रत्नबहादुर तण्डुकार	पुतलीसडक	१३७. " मिश्री शाक्य	असंचुक
१२५. श्री धर्मदास	स्वांछपु	१३८. " कान्छी तुलाधर	यज्ज्ञा, मंजेश्वरी
१२६. श्रीमती रामदेवी रञ्जीत	मंजेश्वरी	१३९. अनगारिका धर्मदेवी	कुंसावहा
१२७. श्री सुदर्शन वज्ञाचार्य	बागबजार	१४०. श्रीमती कुलशोभा तुलाधर	जनबहा
१२८. श्रीमती कृष्णमाया तण्डुकार	"	१४१. श्री ज्ञानमान तुलाधर	क्रिसिध्वादा
१२९. " कयोमद्जु वज्ञाचार्य	मखंबही		

नेपालीमा छैन भन्नु पर्दैन

पढ्नुहोस् !

बौद्ध साहित्यका अमूल्य रत्नहरू

बौद्ध विद्वान आचार्य भिक्षु अमृतानन्दद्वारा त्रिपिटक प्राचीन पालि (भाषा) साहित्यबाट खोजपूर्ण संकलित तथा अनुदित सरल तथा सुगमतापूर्वक आपने नेपाली भाषामा—

१] **बुद्धकालीन ब्राह्मण**— यो ग्रन्थमा बुद्धको समयका क-कस्तो ब्राह्मण-पण्डितहरू बुद्धकहाँ गई छलफल गर्दा रहेछन् भन्ने र बुद्धले ब्राह्मण-पण्डितहरूसंग कुन तरिकाले छलफल गर्नु हुँदो रहेछ भन्ने कुराहरूका साथ त्यसताकाका ब्राह्मणहरूको मनोभावना कस्तो रहेछ भन्ने कुराहरू पनि पाइन्छन् । ४०० भन्दा बढी पृष्ठको रु. ७।- मात्र ।

२] **बुद्धकालीन गृहस्थीहरू**— यस ग्रन्थमा गृहस्थी भावमै क-करता ध्यान भावना तथा विशिष्ट गुण धर्महरू हासिल गर्न सकदा रहेछन् भन्ने कुराहरूको ज्वलन्त उदाहरणहरू पाइन्छन् । साथै गार्हस्थ्य जीवनोपयोगी अनेक कुराहरू, गृहस्थीहरूले कसरी पैसा सुरक्षा गर्ने, कसरी खर्च गर्ने भन्ने अर्थनीति सम्बन्धी चरित्र कथाहरूले शूङ्गारिएको छ । ५०० भन्दा बढी पृष्ठको रु. दा- मात्र ।

३] **बुद्धकालीन राजपरिवार**— यस ग्रन्थमा बुद्ध-समयका राजा रजौटाहरूको चरित्र फथाहरूका साथै बुद्धकालको राजतन्त्र र लिच्छवीहरूका गणतन्त्रको रूप-रेखा झलिकएको छ । राजनीतिका साथ त्यसताकाका सामाजिक जीवनका चरित्र कथाहरू दर्शाइएका छन् । ६०० भन्दा बढी पृष्ठको रु. १०।- मात्र ।

४] **बुद्धकालीन महिलाहरू**— यस ग्रन्थमा बुद्ध समकालीन दश महिलाहरूका चरित्र चित्रण भएको छ । यो महिलाहरूका चरित्र कथाबाट गृहस्थी दाम्पत्य-जीवन कसरी मुखमय हुन सक्छन् भन्ने कुराको ज्वलन्त उदाहरणको अतिरिक्त यसदाट वर्तमान गार्हस्थ्य दाम्पत्य-जीवन सुखमय बनाउनको निमित्त पनि धेरे अति-बुद्धिहरू पाइन्छ र महिलाहरू द्वारा समाजको कतिसम्म हित-सुख हुँदोरहेछ भन्ने इत्यादि कुराहरू प्रष्ट दरेको छ । ५०० भन्दा बढी पृष्ठको रु. दा- मात्र ।